

**POKOŁENIE 50+ NA RYNKU PRACY
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
W LATACH 2011-2013**

KIELCE 2014

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach

ul. Witosa 86, 25-561 Kielce

tel. 41 36 41 600, fax 41 36 41 666

strona internetowa: www.wup.kielce.pl

e-mail: wup@wup.kielce.pl

Redakcja:

Obserwatorium Rynku Pracy

WUP w Kielcach

ISBN 978-83-931923-6-6

Niniejsza publikacja udostępniona jest na stronie internetowej

Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach.

Przedruk w całości lub części oraz wykorzystanie danych statystycznych w druku dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

Nakład: 300 egz.

Egzemplarz bezpłatny

SPIS TREŚCI	str.
PRZEDMOWA	5
1. CHARAKTERYSTYKA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY	7
1.1. Uwarunkowania demograficzne	7
1.2. Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia	22
2. POZIOM I STRUKTURA BEZROBOCIA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA	36
2.1. Bezrobocie wśród ludności w wieku 50 lat i więcej w Polsce	36
2.2. Bezrobotni powyżej 50 roku życia na tle ogółu bezrobotnych w województwie	42
2.3. Struktura wykształcenia bezrobotnych powyżej 50 roku życia	44
2.4. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy	46
2.5. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy	47
2.6. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci	49
2.7. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według miejsca zamieszkania	51
3. NAPŁYW I ODPIY W Z BEZROBOCIA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA W LATACH 2011-2013	56
4. DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROMOCJI ZATRUDNIENIA, ŁAGODZENIA SKUTKÓW BEZROBOCIA I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA	59
4.1. Podjęcia pracy	60
4.2. Aktywne programy rynku pracy	60
5. DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI OSÓB PO 50 ROKU ŻYCIA	64
5.1. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012–2013 oraz 2014-2020	64
5.2. Działania na rzecz poprawy sytuacji osób po 50 roku życia w województwie świętokrzyskim	71
6. WARUNKI ŻYCIA I OCZEKIWANIA OSÓB POWYŻEJ 60 ROKU ŻYCIA	74
7. PODSUMOWANIE	77

ANEKS STATYSTYCZNY	str.
Tablica 1. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według województw w 2013 roku	82
Tablica 2. Bezrobotni powyżej 50 roku życia w województwie świętokrzyskim w 2013 roku	83
Tablica 3. Bezrobotne kobiety i bezrobotni mężczyźni powyżej 50 roku życia według powiatów w 2013 roku	84
Tablica 4. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2011-2013	85
Tablica 5. Bezrobotni powyżej 50 roku życia zamieszkali na wsi i w mieście według powiatów w latach 2011-2013	86
Tablica 6. Bezrobotni powyżej 50 roku życia z prawem i bez prawa do zasiłku według powiatów w 2013 roku	87
Tablica 7. Bezrobotni powyżej 50 roku życia zarejestrowani i wyrejestrowani w 2013 roku	88
Tablica 8. Rejestrowane bezrobocie wśród osób powyżej 50 roku życia w 2013 roku „napływ”, „odpływ” oraz podjęcia pracy	89
Tablica 9. „Napływ” i „odpływ” bezrobotnych powyżej 50 roku życia, w tym osoby, które podjęły pracę według powiatów w 2013 roku	90
Tablica 10. „Napływ” bezrobotnych powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2011-2013	91
Tablica 11. „Odpływ” bezrobotnych powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2011-2013	92
Tablica 12. Rejestrowane bezrobocie wśród osób powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2012-2013	93
Tablica 13. Poziom wykształcenia bezrobotnych powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2011-2013	94
Tablica 14. Staż pracy bezrobotnych powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2011-2013	96
Tablica 15. Czas oczekiwania na pracę bezrobotnych powyżej 50 roku życia według powiatów w latach 2011-2013	98
Tablica 16. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według wykształcenia, stażu pracy oraz czasu pozostawiania bez pracy w podziale na płeć w 2013 roku	100
Tablica 17. Podjęcia pracy przez osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia w 2013 roku według powiatów	101
Tablica 18. Bezrobotni powyżej 50 roku życia uczestniczący w aktywnych programach rynku pracy w 2013 roku według powiatów	102
Tablica 19. Efektywność zatrudnieniowa programów rynku pracy realizowanych w grupie bezrobotnych powyżej 50 roku życia w latach 2011-2013	103

PRZEDMOWA

Wojewódzki Urząd Pracy realizując zadania z zakresu opracowywania analiz rynku pracy przygotował materiał analityczno-statystyczny pt. **„Pokolenie 50+ na rynku pracy w województwie świętokrzyskim”**.

Celem opracowania jest przybliżenie instytucjom zajmującym się problemami rynku pracy oraz wszystkim zainteresowanym tą tematyką sytuacji demograficzno-społecznej i zawodowej osób powyżej 50 roku życia. Opracowanie jest kontynuacją publikacji wydanej przez WUP w 2011 roku pt. *„Bezrobotni 50+ w województwie świętokrzyskim w latach 2005-2010”*. Inspiracją do kontynuowania omawianej problematyki była niezmiennie trudna sytuacja demograficzna nie tylko w kraju i województwie, ale również w Europie. Zjawisko „starzenia się” społeczeństw Europejskich wymaga pogłębionej analizy oraz skupienia się na jego przyczynach i konsekwencjach. Szerszemu omówieniu tematyki osób po pięćdziesiątym roku życia służą liczne porównania danych statystycznych dotyczących omawianej grupy badanych w Unii Europejskiej oraz Polsce, w przekroju wojewódzkim i powiatowym, w kilkuletniej perspektywie czasowej.

Część analityczna publikacji składa się z bloków tematycznych dotyczących: sytuacji demograficznej oraz aktywności ekonomicznej ludności, poziomu i struktury bezrobocia, aktywnych programów łagodzących skutki bezrobocia i aktywizujących zawodowo osoby powyżej 50 roku życia realizowanych przez publiczne służby zatrudnienia, jak również działań podejmowanych na rzecz poprawy sytuacji osób starszych w kraju i województwie.

W części tabelarycznej dane statystyczne pozwalają na przekrojową ocenę skali zjawiska bezrobocia wśród osób powyżej 50 roku życia zarówno w kraju, jak i w poszczególnych województwach i powiatach naszego regionu. Zestawienia dotyczące bezrobocia umożliwiają charakterystykę osób w analizowanej grupie wiekowej z uwzględnieniem kwalifikatorów demograficzno-społecznych, takich jak: płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania, czas pozostawania bez pracy czy staż

pracy. Zaprezentowano również dane dotyczące podjęć pracy, uczestnictwa w aktywnych programach rynku pracy skierowanych do tej grupy bezrobotnych oraz efektywności zatrudnieniowej realizowanych form.

Wyrażam nadzieję, iż niniejsza publikacja będzie pomocna przy doborze programów aktywizujących bezrobotnych ze starszych grup wiekowych, wpłynie na podniesienie efektywności działań podejmowanych przez publiczne służby zatrudnienia, a dla wszystkich zainteresowanych tą problematyką będzie stanowić kompendium informacji w obszarze tematyki dotyczącej osób po 50 roku życia.

Jednocześnie zachęcam do korzystania z naszych wydawnictw oraz informacji i opracowań zamieszczanych na stronie internetowej www.wup.kielce.pl

Arkadiusz Piecyk
Dyrektor
Wojewódzkiego Urzędu Pracy

1. CHARAKTERYSTYKA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA NA RYNKU PRACY

1.1. Uwarunkowania demograficzne

Procesy demograficzne w Unii Europejskiej

Współczesna Europa, pomimo całej złożoności problemów z jakimi się zmagają, nadal pozostaje jednym z cywilizacyjno-kulturowych centrów świata. Jednak przed Europą, oprócz większych wyzwań, stoją również potężne zagrożenia. Najpoważniejszym z nich jest pogłębiający się kryzys demograficzny społeczeństw europejskich.

Starzenie się ludności jest współcześnie zjawiskiem globalnym, dotyczącym wszystkich regionów i niemal wszystkich państw świata. Proces ten przebiega jednak bardzo nierównomiernie. Najgłębiej zaznaczył się w Europie, którą niemal od początków ubiegłego wieku charakteryzuje najniższy przyrost naturalny. Europa w konsekwencji jest demograficznie najstarszym kontynentem. Miarą regresu ludnościowego Europy jest szybki spadek udziału jej mieszkańców w populacji świata w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat. Od czasów antycznych, aż do lat 80-tych XX wieku, kiedy to została wyprzedzona przez Afrykę, Europa zajmowała drugie (po Azji) miejsce pod względem liczby ludności. Współczesne prognozy demograficzne przewidują dalszy spadek jej udziału w globalnej populacji, w efekcie którego w 2040 roku Europa straci zajmowaną dotychczas trzecią lokatę pod względem liczby ludności na świecie i zajmie miejsce czwarte w rankingu, zdystansowana przez kraje Ameryki Łacińskiej i Karaiby.

Niski przyrost naturalny i relatywnie szybkie starzenie się Europy są spowodowane szeregiem czynników o charakterze ekonomicznym i społeczno-kulturowym, charakterystycznych dla wysoko rozwiniętych społeczeństw¹.

Starzenie się Europy wynika z trzech zasadniczych tendencji:

- ciągłego wzrostu długości życia, co jest wynikiem poprawy zdrowia i jakości życia Europejczyków,

¹ C. Żołędowski „Starzenie się ludności – Polska na tle Unii Europejskiej”, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.

- systematycznego wzrostu liczby ludności w wieku powyżej 60 lat,
- utrzymującego się niskiego przyrostu naturalnego (współczynnik dzietności w większości państw europejskich jest niższy od współczynnika prostej zastępowalności pokoleń)².

Przyrost naturalny wskazuje na znaczne zróżnicowanie na terenie Europy. Istnieje wyraźny podział na linii wschód – zachód oraz północ – południe, z najniższymi wskaźnikami dzietności około 1,3 odnotowanymi na wschodzie (na Słowacji, w Polsce i Rumunii) oraz południu (we Włoszech, Portugalii) oraz najwyższymi wskaźnikami powyżej 1,8 na zachodzie (Irlandia, Francja) i północy Europy (Norwegia, Dania, Szwecja)³.

Tempo **starzenia się ludności** jest jednak w ostatnich kilkunastu latach szybsze w nowoprzyjętych państwach członkowskich z Europy Środkowowschodniej. W większości z nich, poza Słowacją i Czechami, proces starzenia się ludności przebiega znacznie szybciej niż przeciętnie we Wspólnocie, zwłaszcza w Słowenii i państwach bałtyckich, w których jego tempo jest rekordowo wysokie. Różnice tempa starzenia się unijnych społeczeństw, mierzone wzrostem udziału ludności w wieku 65 lat i więcej, w ostatnich kilkunastu latach były bardzo duże. Jedynym krajem, w którym nastąpił spadek procentowego wskaźnika tej grupy ludności była Irlandia, a stosunkowo niewielki wzrost jej udziału miał miejsce w Szwecji, Danii, Wielkiej Brytanii i Luksemburgu.

Procesy starzenia się ludności w państwach członkowskich stanowią jedno z najważniejszych, długookresowych uwarunkowań rozwoju Unii Europejskiej. Długofalowe prognozy Eurostatu wskazują, że jeśli utrzymają się obecne tendencje demograficzne, to do 2050 r. liczba osób w wieku 65 lat i więcej w krajach Unii wzrośnie o około 70%, a liczba osób w wieku produkcyjnym (15–64 lat) spadnie o 12%.

Prognozy publikowane przez Eurostat przewidują również znaczne zmiany liczebności populacji w obecnych 27 państwach Wspólnoty (prognoza nie uwzględnia Chorwacji, która przystąpiła do UE 1 lipca 2013 r.). Łączna liczba ich mieszkańców

² G. Ciura, J. Szymańczak „Starzenie się społeczeństwa polskiego”, Biuro Analiz Sejmowych, 28.06.2012.

³ H. Borko „Europa się starzeje”, Gazeta Finansowa, 22.09.2013.

wzrośnie z 501 mln w 2010 r. do maksymalnego poziomu 521 mln około 2035 r., a następnie będzie spadać, by w 2060 r. osiągnąć 506 mln. Zmieni się także kolejność najludniejszych państw. Przodujące obecnie Niemcy, z liczbą 71 mln mieszkańców w 2060 r. (spadek o blisko 13%), zostaną wyprzedzone przez Wielką Brytanię (77 mln) i Francję (72 mln). Ogólnie w latach 2010–2060 liczba ludności wzrośnie w trzynastu spośród wszystkich obecnych państw członkowskich, natomiast spadnie w czternastu. Największy relatywny wzrost liczby mieszkańców będzie udziałem Cypru (o 66%), Irlandii (o 53%), Luksemburga (o 52%), Wielkiej Brytanii (o 25%) i Szwecji (o 18%), natomiast największy spadek zanotują Bułgaria (o 28%), Łotwa (o 26%), Litwa (o 24%), Rumunia (o 21%) i Polska (o 18%). Po 2015 r. w skali całej Unii Europejskiej rejestrowany będzie ujemny przyrost naturalny, a wzrost populacji w następnym dwudziestoleciu będzie skutkiem wyłącznie dodatniego salda migracji, które jednak po 2035 r. nie będzie już w stanie zrekomensować ubytku ludności, spowodowanego czynnikami naturalnymi. Odsetek mieszkańców w wieku 65 i więcej lat wzrośnie z 17,4% w 2010 r. do 29,5% w 2060 r. Jeszcze bardziej zwiększy się w tym czasie udział ludności w wieku 80 i więcej lat - z 4,6% do 12%. Według tych prognoz, najstarszymi pod względem demograficznym państwami UE będą - Łotwa (z udziałem ludności w wieku 65 i więcej lat wynoszącym 35,7%), Rumunia (34,8%) i Polska (34,5%), natomiast najmłodszymi - Irlandia (22%), Wielka Brytania (24,5%) oraz Belgia i Dania (po 25%)⁴.

W konsekwencji odsetek osób w wieku emerytalnym w Państwach Członkowskich UE, np. stosunek ludności w wieku 65 lat i wyższym do ludności czynnej zawodowo, zwiększy się według przewidywań z 25% w 2008 r. do 53% w 2060 r., czyli na każdą osobę w wieku 65 lat i powyżej będą przypadały w 2060 r. jedynie dwie osoby czynne zawodowo, w porównaniu do 4 czynnych zawodowo, przypadających na każdą osobę w starszym wieku obecnie. Stanowi to najbardziej syntetyczną miarę gwałtownego wzrostu udziału populacji osób starszych oraz znacznego spadku, w nadchodzących dziesięcioleciach, udziału ludzi młodych i będących w wieku produkcyjnym.

⁴ C. Żołędowski „Starzenie się ludności – Polska na tle Unii Europejskiej”, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.

Odsetek osób w wieku emerytalnym przekroczy, według prognoz 60% w Bułgarii, Czechach, na Łotwie, Litwie, w Polsce, Rumunii, Słowenii i Słowacji a nie przekroczy 45% w Danii, Irlandii, na Cyprze, w Luksemburgu i Wielkiej Brytanii⁵.

Ludność według wieku w krajach Unii Europejskiej

stan w dniu 01.01.2012 r.

Kraje	Liczba ludności ogółem (w tys.)	Wiek (w latach)							
		19 i mniej	20-39	40-64	65 i więcej	19 i mniej	20-39	40-64	65 i więcej
		w tys.				w % ogółu ludności			
Unia Europejska (28 krajów)	508 306	107 234	135 581	174 995	90 496	21,1	26,7	34,4	17,8
Austria*	8 443	1 714	2 200	3 030	1 499	20,3	26,1	35,9	17,8
Belgia	11 095	2 530	2 867	3 773	1 925	22,8	25,8	34,0	17,4
Bułgaria	7 327	1 338	2 038	2 570	1 381	18,3	27,8	35,1	18,8
Chorwacja*	4 379	907	1 184	1 529	759	20,7	27,0	34,9	17,3
Cypr	861	204	279	268	110	23,7	32,4	31,1	12,8
Czechy	10 505	2 082	3 158	3 564	1 701	19,8	30,1	33,9	16,2
Dania*	5 581	1 346	1 380	1 887	968	24,1	24,7	33,8	17,3
Estonia*	1 339	277	393	439	230	20,7	29,4	32,8	17,2
Finlandia*	5 401	1 217	1 339	1 865	980	22,5	24,8	34,5	18,1
Francja	65 328	16 128	16 309	21 708	11 183	24,7	25,0	33,2	17,1
Grecja	11 289	2 176	3 016	3 874	2 223	19,3	26,7	34,3	19,7
Hiszpania*	46 196	9 205	13 326	15 635	8 030	19,9	28,8	33,8	17,4
Holandia	16 730	3 895	4 142	5 977	2 716	23,3	24,8	35,7	16,2
Irlandia	4 582	1 267	1 386	1 384	545	27,7	30,2	30,2	11,9
Litwa	3 007	650	783	1 031	543	21,6	26,0	34,3	18,1
Luksemburg	525	122	148	182	73	23,2	28,2	34,6	14,0
Łotwa*	2 042	402	567	694	379	19,7	27,8	34,0	18,6
Malta	418	88	119	142	69	21,0	28,4	34,1	16,5
Niemcy*	81 845	14 913	19 679	30 372	16 881	18,2	24,0	37,1	20,6
Polska	38 539	8 134	12 021	13 059	5 325	21,1	31,2	33,9	13,8
Portugalia*	10 542	2 119	2 787	3 587	2 049	20,1	26,4	34,0	19,4
Rumunia*	21 356	4 364	6 649	7 137	3 206	20,4	31,1	33,4	15,0
Słowacja	5 404	1 164	1 727	1 822	691	21,5	32,0	33,7	12,8
Słowenia	2 055	394	575	741	345	19,2	28,0	36,0	16,8
Szwecja	9 483	2 177	2 457	3 064	1 785	23,0	25,9	32,3	18,8
Węgry	9 958	2 010	2 928	3 339	1 681	20,2	29,4	33,5	16,9
Wielka Brytania	63 256	14 977	16 903	20 713	10 663	23,7	26,7	32,7	16,9
Włochy*	60 820	11 434	15 221	21 609	12 556	18,8	25,0	35,5	20,6

Źródło: "Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013", Główny Urząd Statystyczny.

*Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników (udziałów procentowych) mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem” (100%).

⁵ „Ludność w UE: prognoza 2008-2060”, e.Gospodarka.pl, 11.09.2008.

Najbardziej „starzejącym się” społeczeństwem wśród krajów Unii Europejskiej są Włochy i Niemcy. Odsetek osób po 65 roku życia wyniósł w tych krajach po 20,6%. Najwyższy odsetek w obu krajach stanowią osoby w wieku 40-64 lata (w Niemczech – 37,1%, we Włoszech – 35,5%). Łącznie w obu krajach osoby po 40 roku życia stanowią ponad połowę populacji (w Niemczech – 57,7%, zaś we Włoszech – 56,1%). Najmłodsze społeczeństwa w Unii Europejskiej to Irlandia – osoby po 65 roku życia stanowią tu 11,9%, Słowacja i Cypr – po 12,8% oraz Polska – 13,8%. Odsetek osób w wieku 40-64 również nie należał do wysokich. W przypadku Irlandii był najniższy ze wszystkich krajów Wspólnoty i wyniósł – 30,2%, na Cyprze – 31,1%, zaś dla Słowacji i Polski był również niższy od średniej europejskiej i wyniósł odpowiednio: 33,7% i 33,9%. Średnia dla całej Unii Europejskiej – 28 państw wyniosła w przypadku osób po 65 roku życia – 17,8%, zaś od 40-64 roku życia – 34,4%.

Obserwowane procesy demograficzne są postrzegane przez instytucje Unii Europejskiej jako jedno z najważniejszych strukturalnych wyzwań dla gospodarki i systemów opieki społecznej we Wspólnocie. Prognozy wzrostu wydatków, związanych ze „starzeniem się” społeczeństw dotyczą przede wszystkim świadczeń emerytalnych, długoterminowej opieki zdrowotnej i specjalistycznej opieki nad osobami starszymi oraz są łączone z analizami wpływu tego rodzaju transferów społecznych na rynek pracy i na potencjalny wzrost gospodarczy.

Środki podejmowane przez europejskie rządy dla zminimalizowania negatywnych skutków starzenia się ludności zmierzają do ograniczenia przewidywanego wzrostu wydatków publicznych na ubezpieczenia społeczne, opiekę zdrowotną i pomoc społeczną. Obejmują one: zwiększanie zatrudnienia, w tym wydłużanie wieku emerytalnego, reformy systemowe polegające na zmianie sposobów waloryzacji emerytur oraz zwiększaniu udziału prywatnych systemów emerytalnych i prywatnych usług ochrony zdrowia. W imigracyjnych państwach Unii Europejskiej następuje większe powiązanie polityki migracyjnej z potrzebami rynku pracy. Natomiast pozostałe państwa UE podejmują próby zahamowania wyjazdów swoich obywateli oraz starają się prowadzić politykę sprzyjającą napływowi siły roboczej

z zagranicy, co w założeniu ma spowodować ich transformację migracyjną – uzyskanie dodatniego salta migracji zagranicznych.

Przewiduje się, że te zmiany demograficzne będą miały poważne konsekwencje dla finansów publicznych w UE. W oparciu o obecnie prowadzoną politykę, szacuje się, że wydatki publiczne bezpośrednio powiązane z wiekiem (emerytury, opieka zdrowotna i długoterminowa) wzrosną do roku 2060 o 4,1% PKB (w porównaniu z rokiem 2010), tj. z 25% do około 29% PKB. Natomiast same wydatki na emerytury miałyby wzrosnąć z 11,3% do prawie 13% PKB do roku 2060. Jednakże istnieją duże różnice w poszczególnych państwach członkowskich, w dużej mierze wynikające z postępów, jakie dany kraj poczynił w realizacji reformy emerytalnej⁶.

Procesy demograficzne w Polsce na tle Unii Europejskiej

Zmiany zachodzące w **strukturze ludności Polski** w okresie członkostwa w UE stanowiły kontynuację procesów zapoczątkowanych w latach dziewięćdziesiątych XX w. Niski współczynnik dzietności i wydłużanie przeciętnego trwania życia przyczyniają się (bezpośrednio lub pośrednio) do postępującego starzenia się polskiego społeczeństwa.

Na początku 2013 roku **ludność Polski** liczyła **38.533 tys. osób**. W końcu 2013 roku liczba ta zmniejszyła się o 37 tys. i wyniosła **38.496 tys. osób**. Liczba osób **po 50 roku życia** wyniosła **13.828,9 tys.** (35,9% ogólnej liczby ludności kraju). Ludność Polski stanowiła 7,6% ogólnej liczby ludności Unii Europejskiej. Od 2004 roku (od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej) udział ten nie zmienił się (wynosił ok. 8%), a wśród 28 państw nasz kraj utrzymuje 6 lokatę. Najbardziej zaludnionym państwem są Niemcy, gdzie liczba mieszkańców ponad dwukrotnie przekracza liczbę ludności Polski. Więcej ludności niż w Polsce mieszka także we Francji, Wielkiej Brytanii, Włoszech i Hiszpanii. Do państw o najmniejszej liczbie ludności (nieprzekraczającej 1 miliona) należą Malta, Luksemburg oraz Cypr.

⁶ „Raport UE na temat starzenia się społeczeństwa – prognozy do roku 2060”, Komisja Europejska, 15.05.2012.

Liczba ludności w krajach Unii Europejskiej

Kraje	stan w dn. 01.01.2013 r. (w tys.)	stan w dn. 01.01.2014 r. (w tys.)
Unia Europejska (28 krajów)	505 675	507 417
Austria	8 452	8 508
Belgia	11 162	11 204
Bulgaria	7 285	7 246
Chorwacja	4 262	4 247
Cypr	866	858
Czechy	10 516	10 512
Dania	5 603	5 627
Estonia	1 320	1 316
Finlandia	5 427	5 451
Francja	65 579	65 857
Grecja	11 063	10 993
Hiszpania	46 728	46 508
Holandia	16 780	16 829
Irlandia	4 591	4 604
Litwa	2 024	2 002
Luksemburg	537	550
Łotwa	2 972	2 944
Malta	421	425
Niemcy	80 524	80 780
Polska	38 533	38 496
Portugalia	10 487	10 427
Rumunia	20 020	19 943
Słowacja	5 411	5 416
Słowenia	2 059	2 061
Szwecja	9 556	9 645
Węgry	9 909	9 879
Wielka Brytania	63 905	64 308
Włochy	59 685	60 783

Źródło: Eurostat, data publikacji: 17.07.2014.

W Polsce rezultatem przemian w procesach demograficznych, a przede wszystkim trwającej od początku lat 90-tych ubiegłego wieku głębokiej depresji urodzeniowej, są zmiany w liczbie i strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Nastąpiło znaczne **zmniejszanie liczby i odsetka dzieci i młodzieży** (0-17 lat). W końcu 2013 r. ludności w wieku przedprodukcyjnym było niespełna 7 mln (ok. 72 tys. mniej niż w 2012 r.), a udział w ogólnej populacji wyniósł ok. 18,2%; w 2000 r. – 24,4%; w 1990 r. – 29%. **Dzieci w wieku poniżej 15 roku**

życia stanowią obecnie ok. **15,0%** ogólnej populacji wobec ponad 19% w 2000 r., natomiast w 1990 r. stanowiły ¼ ludności Polski. W latach 2000-2008, w wyniku wchodzenia w **wiek produkcyjny** (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni – 18-64 lata) osób urodzonych w okresie ostatniego wyżu demograficznego (z początku lat 80. XX w.) – obserwowano duże zmiany wśród ludności w tej grupie wieku; rosła zarówno ich liczba jak i udział w ogólnej populacji. Od 2010 r. odsetek tej grupy osób obniża się i w 2013 r. wyniósł **63,4%** – wynika to także z procesu przesuwania do grupy wieku poprodukcyjnego (60 lat w przypadku kobiet oraz 65 lat dla mężczyzn) licznych roczników osób urodzonych w pierwszej połowie lat 50. ub. wieku. W końcu 2013 r. udział ludności w wieku zdolności do pracy był o 2,6 pkt. większy niż w 2000 r. (60,8%), a od 1990 r. wzrósł o 5,2 pkt.

Jednocześnie zahamowaniu uległ **proces starzenia się zasobów siły roboczej**, tj. zmniejszyło się tempo przyrostu ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym (powyżej 44 roku życia), której udział wynosi obecnie 23,6% i jest o 2,6 pkt. większy niż w 2000 r. Natomiast odsetek ludności w wieku produkcyjnym mobilnym pozostaje niezmienny od ponad 20 lat i wynosi ok. 40%. **Od 2000 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym zwiększyła się o około 1,2 mln**, przy czym cały przyrost dotyczył osób w wieku niemobilnym (wzrost o ponad 1,0 mln) i koncentrował się w latach 2001-2005 (o 0,9 mln).

W okresie najbliższych pięciu lat można się spodziewać zmniejszania się liczby ludności w wieku produkcyjnym. Ubytek ten będzie w znacznie większym stopniu dotyczył ludności w wieku mobilnym niż niemobilnym nawet przy uwzględnieniu ustawowego przesunięcia wieku emerytalnego począwszy od 2013 r. Na przestrzeni 2013 roku liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o ok. 183 tys., w tym o 124 tys. w wieku niemobilnym.

W ostatnich latach obserwowany jest także **dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym** (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej). W końcu 2013 r. ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła ponad 7 mln osób, a jej udział w ogólnej populacji wyniósł 18,4% (w 2000 r. odpowiednio: 5,7 mln i prawie 15%, a w 1990 r. niespełna 13%). W stosunku do 2012 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o ponad 217 tys., a udział o 0,6 pkt proc.

Coraz bardziej istotne stają się relacje między poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności, co obrazuje **współczynnik obciążenia demograficznego**. Obecnie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 58 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2000 r. było ich 64 (w 1990 r. – 72). Jednak znaczące zmiany można zaobserwować analizując wskaźniki cząstkowe, tj. relację liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do produkcyjnego oraz poprodukcyjnego w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym. Generalnie, niekorzystne zmiany dotyczą grupy wieku przedprodukcyjnego. Aktualnie współczynniki cząstkowe praktycznie są równe, tj. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypada po 29 osób zarówno w wieku 0-17 lat, jak i w wieku 60/65 lat i więcej, podczas gdy w 2000 r. było to odpowiednio 40 i 24, zaś w 1990 roku – 50 i 22.

Zwiększa się także odsetek osób starszych (w wieku 65 lat i więcej), obecnie stanowią 14,7% ogólnej populacji, w 2000 r. ich udział wynosił 12,4%, a w 1990 r. – 10,2%.

Ludność według ekonomicznych grup wieku w Polsce

stan w końcu roku

Grupy wieku*	Lata				Lata			
	2000	2010	2012	2013	2000	2010	2012	2013
	w tysiącach				w odsetkach (%)			
Ludność ogółem	38.254	38.530	38.533	38.496	100,0	100,0	100,0	100,0
w wieku:								
przedprodukcyjnym	9.333	7.243	7.067	6.995	24,4	18,8	18,3	18,2
produkcyjnym	23.261	24.831	24.606	24.422	60,8	64,4	63,9	63,4
mobilnym	15.218	15.424	15.397	15.338	39,8	40,0	40,0	39,8
niemobilnym	8.043	9.407	9.209	9.084	21,0	24,4	23,9	23,6
poprodukcyjnym	5.660	6.456	6.861	7.078	14,8	16,8	17,8	18,4

* Wiek: przedprodukcyjny (0-17 lat); produkcyjny (18-59/64 lata), w tym mobilny: 18-44 lata, niemobilny: 45-59/64 lata; poprodukcyjny 60/65 lat i więcej.

Obserwowane w ostatnich latach zmiany demograficzne wskazują, że sytuacja ludnościowa Polski jest nadal trudna, aczkolwiek nieco korzystniejsza niż na przełomie stuleci. Jednakże w najbliższej perspektywie nie należy oczekiwać znaczących zmian, które mogłyby zapewnić stabilny rozwój demograficzny, zwłaszcza wobec utrzymującej się wysokiej skali emigracji Polaków za granicę (szczególnie emigracji czasowej ludzi młodych).

Trwający proces starzenia się polskiego społeczeństwa będący wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużanie się trwania życia, jest pogłębiany niskim poziomem diety⁷.

Podobnie jak w większości krajów Unii Europejskiej, w Polsce obserwowany jest niski **współczynnik przyrostu naturalnego**. W 2004 roku w naszym kraju odnotowano ujemny przyrost naturalny (-0,2‰), ale w kolejnych latach odnotowano jego stopniową poprawę. W latach 2008-2010 wskaźnik wyniósł 0,9‰, a następnie uległ obniżeniu w 2012 roku do poziomu 0,0‰. W Unii Europejskiej ogółem przyrost naturalny także się obniżył i wyniósł 0,4‰ w 2012 roku wobec 0,8‰ w 2004 roku. Ujemny przyrost naturalny odnotowano w 12 krajach członkowskich, w tym najtrudniejsza sytuacja była w Bułgarii, na Łotwie, Węgrzech i Litwie. Najwyższym dodatnim przyrostem naturalnym charakteryzowały się: Irlandia, Cypr, Luksemburg oraz Francja i Wielka Brytania.

Zmiany w strukturze ludności znajdują odzwierciedlenie we **współczynniku obciążenia demograficznego** (liczba ludności w wieku 0–14 oraz 65 lat i więcej w stosunku do liczby ludności w wieku 15–64 lata). W Unii Europejskiej w 2013 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 51 (wobec 49 w 2004 r.). Do państw, w których relacja liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym jest najwyższa należały Francja, Szwecja, Dania, Finlandia oraz Włochy.

Najniższy współczynnik obciążenia demograficznego odnotowano w Polsce i na Słowacji – w 2013 r. wyniósł on odpowiednio 41 i 40 (podczas gdy w roku przystąpienia do UE – 43 i 40). Znaczące zmiany można zaobserwować przy analizie wskaźników cząstkowych, tj. relacji liczby osób w wieku 0–14 lat oraz w wieku 65 lat i więcej w stosunku do osób w wieku 15–64 lata. W 2013 r. w Polsce wskaźniki te kształtowały się na zbliżonym poziomie, na każde 100 osób w wieku 15–64 lata przypadało po ok. 20 osób w wieku do 14 lat, jak również powyżej 65 lat. W 2004 r. relacje były zróżnicowane i wynosiły odpowiednio 24 i 19.

⁷ „Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2013 roku”. Stan w dniu 31.12.2013., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.

Stopniowo wydłuża się **przeciętne trwanie życia** w Polsce – w 2012 r. wynosiło ono 76,7 roku, wobec 74,8 roku w 2004 r. Pomimo pozytywnych tendencji w tym zakresie, w Polsce przeciętne trwanie życia jest krótsze niż średnio w UE (w 2012 r. wyniosło 80,3 roku). Najdłużej żyją mieszkańcy Hiszpanii, Włoch oraz Francji, natomiast najkrócej – Litwy i Łotwy. W Polsce utrzymuje się duża różnica pomiędzy przeciętnym **trwaniem życia kobiet i mężczyzn** – w 2004 r. kobiety żyły przeciętnie 79,2 roku, tj. dłużej od mężczyzn o 8,5 roku, podczas gdy w 2012 r. – 81,0 lat, tj. o 8,3 roku dłużej od mężczyzn. Również przeciętnie w UE kobiety żyją dłużej niż mężczyźni – średnio o ok. 6 lat. Na Litwie, Łotwie i w Estonii różnica pomiędzy trwaniem życia mężczyzn i kobiet jest największa i wynosi ponad 10 lat. Najmniejszych dysproporcje w długości trwania życia obserwuje się w Holandii, Wielkiej Brytanii oraz w Szwecji – kobiety w tych krajach żyją o niecałe 4 lata dłużej niż mężczyźni.

Prawo do nieograniczonego przemieszczania się osób jest jedną z czterech swobód gwarantowanych przez UE, z której co roku korzysta kilka milionów mieszkańców UE. Zjawisko **migracji** staje się coraz powszechniejsze wśród społeczeństw europejskich. W przypadku Polski, jednym z czynników, które wpłynęły na zintensyfikowanie procesów migracyjnych było przystąpienie do struktur unijnych, a następnie do strefy Schengen (21.12.2007 r.). W 2012 r. wyjechało na stałe za granicę (wymeldowało się z pobytu stałego w Polsce) 21,2 tys. osób, natomiast przybyło z zagranicy na stałe (zameldowało się na pobyt stały w Polsce) 14,6 tys. osób. Rzeczywiste wielkości strumieni migracyjnych w ostatnich latach są jednak znacznie większe. Według szacunków GUS, obejmujących długookresowe migracje zagraniczne na okres co najmniej 12 miesięcy (w tym nierejestrowane), w 2011 r. z Polski wyjechało 265,8 tys. osób (w tym ok. 85% do krajów europejskich), natomiast do Polski przybyło 157,1 tys. osób (w tym ok. 75% z naszego kontynentu). Spośród wszystkich państw UE Polska jest 4. krajem (po Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Francji) pod względem wielkości emigracji oraz 6 (po Wielkiej Brytanii, Niemczech, Włoszech, Hiszpanii i Francji) pod względem napływu imigrantów⁸.

⁸ „Polska w Unii Europejskiej 2004-2014”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 24.04.2014.

Procesy demograficzne w województwie

W 2013 roku liczba ludności w **Świętokrzyskim** wyniosła **1.268.239 osób**, tj. mniej niż w 2012 roku o 5.756 (o 0,5%). Mieszkańcy **po 50 roku życia** stanowili **480.728**, tj. **37,9%** ludności ogółem. Zmniejszanie się liczby ludności ma miejsce już od wielu lat. Przyczyną tego zjawiska jest ujemny przyrost naturalny, utrzymujący się w regionie od 15 lat oraz stały ubytek migracyjny.

Przyrost naturalny w 2013 roku wyniósł **minus 3.473 osoby** (w 2012 r. – minus 2.447, w 2011 r. – minus 3.125 oraz w 2010 r. – minus 1.561).

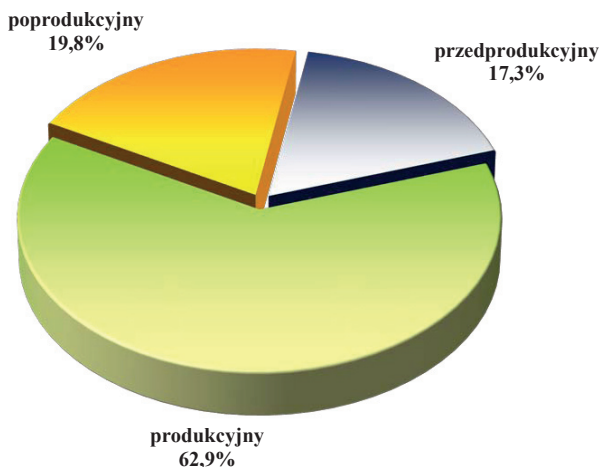
Na przestrzeni kilku ostatnich lat w województwie notuje się stały ubytek migracyjny. W 2013 roku **saldo migracji wewnętrznych** wyniosło minus **2.618 osób** (w 2012 r. – minus 2.180, w 2011 r. – minus 2.408, w 2010 r. – minus 2.567). Było to wynikiem napływu 10.533 osób oraz odpływu 13.151 osób. Ludność migruje głównie do dużych aglomeracji miejskich w poszukiwaniu pracy lub w celu kontynuowania nauki. W obrębie województwa najbardziej, pod wpływem migracji, wyludniają się Kielce. Mieszkańcy stolicy województwa migrują głównie do powiatu kieleckiego, który według prognoz GUS, w najbliższych latach, jako jedyny w województwie, odnotuje demograficzny wzrost (o 5,5%). Powiaty: skarżyski, opatowski i pińczowski także czeka masowe wyludnienie. Liczba ich mieszkańców w ciągu 20 lat zmniejszy się o odpowiednio: 22,5%; 21,1% oraz 20,3%.

Migracje zagraniczne rejestrowane w oparciu o zmianę zameldowania stałego osiągają w Świętokrzyskim niewielkie rozmiary. W **2013 roku saldo migracji zagranicznych** wyniosło **minus 191 osób** (w 2012 – 52 osoby, 103 w 2011 r. oraz w 2010 r. – 22). Głównym celem migracji jest podjęcie lub poszukiwanie pracy. Najczęstsze kierunki migracji zagranicznych z województwa to: Wielka Brytania, Niemcy, Irlandia, Holandia i Włochy oraz USA.

W 2012 roku, podobnie jak w poprzednich latach, wśród osób emigrujących za granicę przeważały osoby młode w wieku 30–34 oraz 25–29 lat. Ponadto znacznie wzrósł odsetek osób nieco starszych - pomiędzy 35 a 39 rokiem życia. Łącznie stanowiły one 48,3% wszystkich mieszkańców regionu na stałe opuszczających kraj (w 2010 r. – 37,1%).

W strukturze ekonomicznej ludności obserwuje się postępujący wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (z 216,3 tys. w 2000 r. do 251,1 tys. w 2013 r., tj. o 34,8 tys. osób) oraz ich udziału w ogólnej liczbie ludności (z 16,4% w 2000 r. do 19,8% w 2013 r.). Jednocześnie w 2013 roku nastąpiło ponowne zmniejszenie udziału dzieci i młodzieży (od 2000 roku, kiedy wyniosło 24,0% stopniowo następowało zmniejszenie odsetka najmłodszych osób - w wieku 0-17 lat) do wartości 17,3%. W liczbie ludności w wieku produkcyjnym nastąpił wzrost w latach 2010-2012 w porównaniu do 2000 roku odpowiednio o 16,4 tys. osób (udział w ogólnej liczbie ludności wzrósł o 4,0 pkt proc.) oraz o 16,9 tys. (udział o 3,6 pkt proc.). W 2013 roku zasoby siły roboczej w liczbie 797,9 tys. osób stanowiły 62,9% ogółu ludności województwa, co oznacza zmniejszenie liczebności osób w wieku produkcyjnym o 7,3 tys. w porównaniu do 2012 roku.

Struktura wiekowa ludności województwa w 2013 r.

Ludność według ekonomicznych grup wieku w województwie

stan w końcu roku

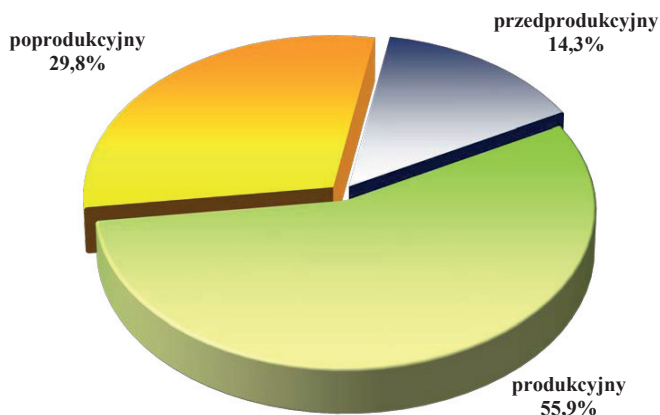
Grupy wieku*	Lata				Lata			
	2000	2010	2012	2013	2000	2010	2012	2013
	w tysiącach				w odsetkach (%)			
Ludność ogółem	1.322,9	1.266,0	1.274,0	1.268,2	100,0	100,0	100,0	100,0
w wieku:								
przedprodukcyjnym	318,3	229,8	224,0	219,3	24,0	18,3	17,6	17,3
produkcyjnym	788,3	804,7	805,2	797,9	59,6	63,6	63,2	62,9
mobilnym	X	491,0	494,9	492,3	X	61,0	61,5	61,7
niemobilnym	X	313,6	310,4	305,6	X	39,0	38,5	38,3
poprodukcyjnym	216,3	231,5	244,8	251,1	16,4	18,1	19,2	19,8

* Wiek: przedprodukcyjny (0-17 lat); produkcyjny (18-59/64 lata), w tym mobilny: 18-44 lata, niemobilny: 45-59/64 lata; poprodukcyjny 60/65 lat i więcej.

Prognoza ludności województwa

Prognozy rozwoju demograficznego opracowane przez GUS dla lat 2013-2035 są dla województwa świętokrzyskiego bardziej niepokojące niż dla pozostałych regionów. Przewidywany na koniec 2035 r. ubytek liczby ludności osiągnie ponad 13%. O przeszło 1/5 ulegnie zmniejszeniu populacja miast, natomiast skala wyludnienia wsi osiągnie blisko 8%. Przyrost rzeczywisty w województwie będzie kształtował się na coraz niższym poziomie, a głównym czynnikiem depopulacji będzie wysoki spadek liczby urodzeń – o prawie 41% (o 45% w miastach i 38% na wsi). Zmiany w intensywności urodzeń i zgonów spowodują pogłębienie ujemnego przyrostu naturalnego do minus 7,9 tys. osób.

Prognoza struktury wiekowej ludności województwa w 2035 r.

Wyraźnie pogorszy się struktura wiekowa ludności - o 29% spadnie liczebność populacji w wieku przedprodukcyjnym, a o 23% - w wieku aktywności zawodowej. Proces „starzenia się” społeczeństwa przebiegał będzie szybciej niż przeciętnie w kraju. Do 2035 r. grupa osób w wieku emerytalnym wzrośnie o 30%. Wyniki prognoz wskazują, że w perspektywie 22 lat, tj. do 2035 roku co trzeci mężczyzna i częściej niż co trzecia kobieta będą w wieku powyżej 60 lat.

Nastąpi ograniczenie wielkości odpływu ludności z województwa, jednak straty migracyjne pozostaną wysokie (w 2035 r. na poziomie 2,1 tys. osób)⁹.

Prognoza ludności województwa do 2035 roku

Lata	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
w tys. osób									
2035	1.076,9	522,8	554,1	441,0	206,6	234,5	635,8	316,2	319,6
w odsetkach (%)									
2035	100,0	100,0	100,0	41,0	39,5	42,3	59,0	60,5	57,7

Źródło danych: GUS.

⁹ „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie świętokrzyskim w 2012 r.”, Urząd Statystyczny w Kielcach, sierpień 2013.

1.2. Aktywność ekonomiczna ludności powyżej 50 roku życia

Polska na tle wybranych krajów europejskich według BAEL¹⁰

Aktywność zawodowa Polaków należy do najniższych wśród krajów Unii Europejskiej. Wskaźniki opisujące sytuację na rynku pracy nadal odbiegają od średniej w UE (28), choć dystans jest niższy niż kilka lat temu.

Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2013 roku wyniósł 56,1% i wzrósł o 0,1 punktu proc. w porównaniu z IV kwartałem 2012 r.

Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 50 lat i więcej wyniósł w IV kwartale 2013 r. 34,2% (był o 0,1 punktu proc. wyższy niż w IV kwartale 2012 r.), czyli nadal aktywna pozostawała zaledwie co trzecia osoba w omawianej grupie.

Grupy wiekowe wg BAEL	Współczynnik aktywności zawodowej (w %)		Wskaźnik zatrudnienia (w %)		Stopa bezrobocia (w %)	
	IV kwartał 2013 r.	IV kwartał 2012 r.	IV kwartał 2013 r.	IV kwartał 2012 r.	IV kwartał 2013 r.	IV kwartał 2012 r.
15 lat i więcej	56,1	56,0	50,6	50,4	9,8	10,1
50 lat i więcej	34,2	34,1	31,8	31,7	6,8	7,1
50-64 lata	55,1	54,0	51,1	50,0	7,2	7,5

Zdecydowanie korzystniej przedstawiała się sytuacja osób w wieku 50-64 lata. W ostatnim kwartale 2013 r. aktywna zawodowo była co druga osoba w tej grupie wiekowej, a co więcej aktywność zawodowa tej grupy systematycznie wzrasta – z 51,5% w IV kwartale 2010 r. do 55,1% w IV kwartale 2013 r. W porównaniu do sytuacji z IV kwartału 2012 roku wzrost współczynnika aktywności zawodowej wyniósł w omawianej grupie 1,1 punktu proc. wobec wzrostu aktywności w grupie 15 lat i więcej oraz w grupie 50 lat i więcej o 0,1 punktu. proc.

W IV kwartale 2013 r. współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15-64 lata wyniósł w UE (28) 72,1%, a dla osób w wieku 50-64 lata 64,8% wobec

¹⁰ Na podstawie materiału „Osoby powyżej 50 roku życia na rynku pracy w 2013 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014 r.

odpowiednio 67,4% i 55,1% w Polsce. **Zdecydowanie niższa była aktywność osób w wieku 55-64 lata** – 45,1% w Polsce oraz 55,1% w UE (28). Tym samym **w Polsce na tle UE (28) aktywność zawodowa osób w wieku produkcyjnym była o 4,7 punktu proc. niższa, zaś w grupie 50-64 lata dystans wyniósł 9,7 punktu proc.**, a w grupie 55-64 lata 10 punktów proc. Niższą niż w Polsce wartość współczynnika aktywności zawodowej osób w wieku 50-64 lata odnotowano na Malcie (46,5%), w Chorwacji (50,4%), Rumunii (52,5%), Słowenii (52,5%) oraz w Grecji (53,4%).

Mimo niskiej aktywności zawodowej Polaków, w tym przede wszystkim osób młodych i w starszych grupach wiekowych, liczba pracujących Polaków wzrasta. W zestawieniu z IV kwartałem 2012 r. liczba pracujących Polaków w wieku 15 lat i więcej zwiększyła się o 77 tys. osób (o 0,5%), przy czym **wśród osób powyżej 50 roku życia liczba pracujących wzrosła o 59 tys. osób (o 1,4%), zaś w grupie 50-64 lata zwiększyła się o 64 tys. osób (o 1,6%)**. Liczba pracujących w wieku 55-64 lata wzrosła aż o 150 tys. osób, czyli o 7%.

W IV kwartale 2013 r. pracowało 4 308 tys. osób w wieku 50 lat i więcej, w tym 4 060 tys. osób w wieku 50-64 lata. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 50 lat i więcej zwiększył się w skali roku o 0,1 punktu proc. do 31,8%, a w grupie 50-64 lata wzrósł o 1,1 punktu proc. do 51,1%. Jeszcze wyższy wzrost zanotowano w grupie 55-64 lata – o 2,3 punktu proc. do 42%.

W UE (28) wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata wyniósł w IV kwartale 2013 r. 64,3% (60,8% w Polsce), a w grupie 50-64 lata wyniósł 59,8% wobec 51,1% w Polsce. Dystans Polski do wskaźnika zatrudnienia osób starszych w UE (28) nadal pozostaje wysoki, choć zmniejszył się do 8,7 punktu proc. (w IV kwartale 2010 r. wynosił 9,4 punktu proc.). Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata przyjął jeszcze niższą wartość i wyniósł 42% w Polsce wobec 50,9% w UE (27).

Nadal Polska pozostaje krajem o jednym z najniższych wskaźników zatrudnienia w UE. Niższą niż w Polsce wartość wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 50-64 lata odnotowano w Grecji (43,2%), na Malcie (43,8%), w Chorwacji (44,8%), Słowenii (48,2%), Rumunii (50,2%) i Hiszpanii (51,0%).

W populacji bezrobotnych wg BAEL było 316 tys. osób w wieku 50 lat i więcej, przy czym wszystkie osoby z tej grupy nie ukończyły 65 lat. Osoby w wieku 50-64 lata stanowiły 18,6% ogółu bezrobotnych w ujęciu BAEL.

Należy zauważyć, że w liczbie aktywnych zawodowo odsetek osób w wieku 50-64 lata był znacznie wyższy i wynosił 25,1%. Natomiast w liczbie pracujących osoby te stanowiły 25,8%. Tempo spadku bezrobocia w tej grupie w IV kwartale 2013 r., w porównaniu do IV kwartału 2012 r., wyniosło 2,2% wobec spadku o 3,2% w grupie 15 lat i więcej. Oznacza to, że osoby w starszych grupach wiekowych znalazły się w nieco lepszej sytuacji. Nadal niższy pozostawał również wskaźnik bezrobocia w tej grupie – w IV kwartale 2013 r. stopa bezrobocia osób w wieku 50-64 lata wyniosła 7,2%, a w grupie 50 lat i więcej 6,8%.

W IV kwartale 2013 r. stopa bezrobocia w 28 krajach UE (dla osób w wieku 15-64 lata) wyniosła 10,7% wobec 9,9% w Polsce. Zatem wskaźnik bezrobocia w Polsce był niższy od średniej zanotowanej w UE (28), podczas gdy w latach 2004 - 2006 Polska była krajem o najwyższej stopie bezrobocia w UE.

Stopa bezrobocia ludności w wieku 50-64 lata również była w Polsce niższa od średniej zanotowanej w UE (28) i wyniosła 7,2% wobec 7,7% w UE. Wyższe niż w Polsce wskaźniki bezrobocia osób starszych odnotowano w 11 krajach Unii Europejskiej, tj.: Hiszpanii (20,9%), Grecji (19,1%), Cyprze (13,6%), Portugalii (12,9%), Bułgarii (12,4%), Słowacji (11,6%), Litwie (11,3%), Chorwacji (11,2%), Łotwie (10,9%), Irlandii (9,9%) oraz Słowenii (8,3%).

Grupy wiekowe wg Eurostat w IV kwartale 2013 roku	Współczynnik aktywności zawodowej (w %)		Wskaźnik zatrudnienia (w %)		Stopa bezrobocia (w %)	
	Polska	UE (28)	Polska	UE (28)	Polska	UE (28)
15-64 lata	67,4	72,1	60,8	64,3	9,9	10,7
50-64 lata	55,1	64,8	51,1	59,8	7,2	7,7

Grupy wiekowe wg Eurostat w IV kwartale 2012 roku	Współczynnik aktywności zawodowej (w %)		Wskaźnik zatrudnienia (w %)		Stopa bezrobocia (w %)	
	Polska	UE (28)	Polska	UE (28)	Polska	UE (28)
15-64 lata	66,8	72,0	60,0	64,2	10,2	10,8
50-64 lata	54,0	63,8	50,0	59,0	7,5	7,6

Emerytury w Unii Europejskiej

Europa stoi przed koniecznością zapewnienia swoim obywatelom adekwatnych, stabilnych i bezpiecznych systemów emerytalnych. Szybkie starzenie się społeczeństwa stawia przed systemami emerytalnymi wyzwania współcześnie oraz w dłuższej perspektywie czasowej. Wiele państw członkowskich (częściowo także i Polska) już przeprowadziło istotne reformy, jednak mogą one nie wystarczyć. Kryzys gospodarczy i finansowy spotęgował wyzwania demograficzne i uwidocznił braki niektórych systemów emerytalnych. Jeśli UE ma w wystarczającym stopniu wspierać i uzupełniać działania państw członkowskich na rzecz zapewnienia obywatelom adekwatnych i stabilnych emerytur, potrzebna jest kompleksowa weryfikacja europejskich ram dla koordynacji polityki i uregulowań prawnych, które są niepełne i rozdrobnione¹¹. Należy przy tym uwzględnić wzajemne powiązania, jakie istnieją między polityką społeczną, gospodarczą i regulacjami rynków finansowych.

Jedną z koniecznych regulacji jaką należy przeprowadzić w celu uzdrowienia systemu emerytalnego jest podwyższenie wieku dezaktywizacji zawodowej. Polska nie jest pionierem w idei podwyższenia wieku emerytalnego. Powoli, ale konsekwentnie, robi to cała Europa z zalecenia Komisji Europejskiej. W związku

¹¹ „Zatrudnienie, sprawy społeczne i wyłącznie społeczne”, Komisja Europejska. Konsultacje społeczne, ec.europa.eu, 20.10.2013.

ze starzeniem się społeczeństw i kryzysem, nie tylko nasz, ale większość europejskich systemów emerytalnych, staje się niewydolna. Wiek emerytalny osiągają właśnie osoby z wyżu demograficznego z lat 50-tych ub. wieku, a niepewna sytuacja gospodarcza powoduje, że rodzi się coraz mniej dzieci. Wyплаты emerytur bardzo obciążają osłabione kryzysem budżety państw Unii. Jak wynika z danych Komisji Europejskiej, na emerytury unijne kraje wydają średnio 10% PKB, a do 2060 r. będą wydawać 12,5% PKB. Komisja prognozuje, że do 2060 r. średnie trwanie życia od chwili urodzenia wydłuży się o 7,9 roku dla mężczyzn i 6,5 roku dla kobiet. Co roku w Europie przybywa 2 mln osób po 60 roku życia. To dwa razy więcej niż pod koniec lat 90-tych. Natomiast Europejczyków w wieku aktywności zawodowej będzie coraz mniej. Obecnie w Polsce na jednego emeryta przypadają 4 pracujące osoby, a do 2060 r. będą już tylko dwie. Ponadto mamy jeden z najniższych współczynników zatrudnienia osób w wieku powyżej 60 lat. Oczekiwana długość życia 65-letnich Polaków to 15 lat dla mężczyzn i 20 lat dla kobiet. W związku z tym Komisja Europejska już od dawna apeluje o zmiany. Zaleca promocję dłuższej pracy i powiązanie wieku emerytalnego z oczekiwaną długością życia. Trzeba też, jej zdaniem, ograniczyć dostęp do wcześniejszych emerytur i zrównać wiek emerytalny kobiet i mężczyzn. Europa z tych rad już zaczęła korzystać. Wiele państw chce, żeby rodacy pracowali do 65 roku życia. W Danii, Holandii, Hiszpanii i Niemczech wiek emerytalny wzrósł do 67 roku życia, a w Irlandii docelowo będzie to 68 lat. W Szwecji premier, ku oburzeniu społeczeństwa, zapowiadał, że powinien on wynosić nawet 75 lat. Polska jest dwudziestym pierwszym krajem, który podniósł wiek emerytalny. Gdybyśmy się na to nie zdecydowali, jak twierdzi rząd, w 2040 r. byłibyśmy jedynym krajem Unii, oprócz Łotwy, który tej zmiany nie przeprowadził. Natomiast w 2020 r. znaleźlibyśmy się w gronie 7 krajów Unii, które nie zrównają wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn. Fakt, że cała Europa wprowadza zmiany, potwierdza, że sytuacja jest poważna. Do tego Komisja Europejska radzi także, aby rządy zachęcały partnerów społecznych do tworzenia prywatnych systemów emerytalnych m.in. poprzez zachęty podatkowe¹².

¹² „Nie tylko Polska walczy z systemem emerytalnym”, Na temat.pl., 20.02.2013.

Wiek emerytalny w krajach Unii Europejskiej

Lp.	Kraj	Wiek emerytalny		
		Kobiety	Mężczyźni	Zmiany wieku przejścia na emeryturę
1	Austria	60	65	65
2	Belgia	65	65	
3	Bułgaria	60	63	63/65
4	Chorwacja	60	65	
5	Cypr	65	65	
6	Czechy	56-60	61	
7	Dania	65-67	65-67	67
8	Estonia	60,5	63	65
9	Finlandia	62-68	62-68	63-68
10	Francja	62	62	
11	Grecja	58-65	58-65	65
12	Hiszpania	65	65	67
13	Holandia	65	65	67
14	Irlandia	65-66	65-66	68
15	Litwa	60	62,5	
16	Łotwa	62	62	65
17	Luksemburg	65	65	
18	Malta	60	61	
19	Niemcy	65	65	67
20	Polska	60-67	65-67	67
21	Portugalia	65	65	
22	Rumunia	58	63	
23	Słowacja	55-59	62	
24	Słowenia	61	63	65
25	Szwecja	61-67	61-67	
26	Węgry	62	62	65
27	Wielka Brytania	60	65	65
28	Włochy	57-65	57-65	

Wikipedia oraz B. Tomaszewicz „Nie tylko Polska chce podnieść wiek emerytalny. Cała Europa stawia na dłuższą pracę”, 10.02.2012.

Dla jednej czwartej Europejczyków emerytura stanowi główne źródło dochodu. Liczba emerytów i rencistów rośnie szybciej niż liczba ludności czynnej zawodowo, zatem zapewnienie sprawiedliwych, bezpiecznych i zrównoważonych systemów świadczeń emerytalnych stanowi poważne wyzwanie dla rządów poszczególnych krajów. Kryzys gospodarczy zwiększa presję finansową na budżety krajowe, UE wraz z rządami krajowymi stara się znaleźć sposoby, które pozwolą zapewnić godne emerytury w przyszłości.

Opracowany przez Komisję Europejską plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur ma zapewnić lepszą równowagę między okresem aktywności zawodowej a czasem spędzonym na emeryturze. Ponadto ma zagwarantować osobom, które przeprowadzają się do innego kraju zachowanie ich praw emerytalnych, a także pomóc społeczeństwu w gromadzeniu większych oszczędności z myślą o przyszłości.

Główne propozycje planu obejmują:

- dostosowanie miejsc pracy i rozwiązań w zakresie rynku pracy, tak aby zwiększyć możliwości dla starszych pracowników,
- zachęcanie pracodawców i związków zawodowych do rozwijania prywatnych systemów emerytalnych i mobilizowanie państw członkowskich do oferowania czynników zachęcających, obejmujących także ulgi i zwolnienia podatkowe,
- zapewnienie lepszej ochrony dodatkowych programów emerytalnych w przypadku osób, które pracowały w więcej niż jednym kraju UE,
- dostosowanie wieku emerytalnego, z uwzględnieniem średniej długości życia, ograniczenie wcześniejszego przechodzenia na emeryturę oraz zmniejszenie zróżnicowania emerytur ze względu na płeć.

Pomimo, że odpowiedzialność za systemy emerytalne ponoszą głównie państwa członkowskie, kwestia emerytur w coraz większym stopniu staje się przedmiotem wspólnego zainteresowania. Zgodnie z unijną strategią na rzecz wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy Komisja będzie nadal ściśle monitorowała i wspierała reformy emerytalne.

Unia Europejska może również wnieść wartość dodaną, przyjmując odpowiednie przepisy prawne, udzielając pomocy finansowej i koordynując działania polityczne. Może na przykład przyjąć przepisy mające na celu rozwiązanie problemu dyskryminacji (ze względu na płeć i wiek), udzielić wsparcia finansowego, aby pomóc starszym pracownikom utrzymać się na rynku pracy oraz przyjąć zalecenia dla poszczególnych krajów¹³.

Zmiany demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa to duże wyzwanie dla instytucji publicznych i rynku pracy. Według danych GUS obecnie już co piąty Polak (ponad 7,5 mln osób) ma 60 lub więcej lat i grupa ta będzie coraz liczniejsza. Zmiany demograficzne wymuszają, głównie na instytucjach publicznych, wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie polityki gospodarczej i społecznej. Rynek pracy jest jedną z kluczowych płaszczyzn, na której dochodzi do istotnych przemian w kontekście starzenia się ludności.

Statystyki wskazujące na niewielki odsetek zatrudnionych w wieku poprodukcyjnym idą w parze z deklaracjami respondentów. Zatrudnieni Polacy najczęściej orzekają, że będą mogli wykonywać swoją pracę (średnio) tylko do 58,6 roku życia. Ponad 61 lat to natomiast średnia wskazywanego przez respondentów wieku zakończenia wykonywania pracy dla krajów Unii Europejskiej. Z poniższych danych wynika również, że osobami najdłużej aktywnymi zawodowo są osoby pracujące na własny rachunek – w Polsce nieco ponad 60 lat. Najkrócej w krajach UE natomiast zamierzają pracować pracownicy fizyczni (59,9 lat), w Polsce zaś pracownicy umysłowi niebędący kierownikami (56,4 lat). Należy dodać, że deklaracje Polaków nie odbiegają znacząco od rzeczywistych danych – według informacji zbieranych przez ZUS średni wiek przechodzenia na emeryturę w 2011 r. wynosił 59,5 roku, a dla mężczyzn – 60,1¹⁴.

¹³ „*W trosce o emerytury przyszłych pokoleń*”, Komisja Europejska, 20.02.2012.

¹⁴ J. Kwinta-Odrzywołek „*Sytuacja osób w wieku 50+ na rynku pracy*”, rynek pracy.pl, Sedlak&Sedlak, 29.10.2013.

**Deklarowany wiek (w latach) zakończenia wykonywania pracy w Polsce
i Unii Europejskiej**

Rodzaj wykonywanej pracy	Polska	Unia Europejska
Ogółem	58,6	61,7
<i>według wykonywanej pracy</i>		
Pracujący na własny rachunek	60,7	64,9
Kierownicy	60,0	63,2
Inni pracownicy umysłowi	56,4	61,8
Pracownicy fizyczni	58,4	59,9

Źródło: Eurobarometr, „Aktywne starzenie się”

Polacy znacznie wcześniej (58,6 lat) niż pozostali obywatele Unii Europejskiej (61,7 lat) pragną przejść na emeryturę (o 3,1 lat). Deklarowany wiek dezaktywacji zawodowej związany jest z rodzajem wykonywanej pracy. Zarówno Polacy jak i pozostali mieszkańcy Unii najdłużej wyrażają gotowość do aktywności zawodowej pracując na własny rachunek. Także i w tym przypadku Polacy zapowiadają, że będą pracować krócej (do 60,7 lat) niż pozostali obywatele Unii Europejskiej (do 64,9 lat). Praca na stanowiskach kierowniczych również ma wpływ na deklarację dotyczącą aktywności na rynku pracy tak w kraju, jak i w pozostałych krajach Unii. Polscy kierownicy chcą pracować do 60,0 lat, zaś unijni do 63,2 lat.

Niezgodność proklamowanego wieku wykonywania pracy zawodowej występuje wśród pracowników polskich i unijnych w subpopulacji pracowników umysłowych i fizycznych. Polscy pracownicy umysłowi chcą pracować krócej (do 56,4 lat) niż fizyczni (do 58,4 lat). Pracownicy w pozostałych krajach Unii Europejskiej wręcz odwrotnie. Dłużej aktywność zawodową deklarują pracownicy umysłowi (do 61,8 lat), krócej zaś fizyczni (do 59,9 lat).

W 2011 roku Ośrodek Badań Opinii Publicznej przeprowadził na zlecenie Kancelarii Prezydenta RP badanie pod nazwą „Polacy na temat aktywności zawodowej seniorów”. Jednym z celów badania było zdefiniowanie jak proces starzenia się społeczeństwa polskiego funkcjonuje w świadomości społecznej.

Uczestnicy badania najczęściej wskazywali na fakt, że w przyszłości przybywać będzie przede wszystkim seniorów. W opinii dwóch piątych badanych (42%), w ciągu najbliższej dekady, coraz więcej będzie w Polsce osób w wieku 60 lat i starszych. Mniej liczna grupa respondentów (32%) uważa, że w najbliższym dziesięcioleciu przede wszystkim przybywać będzie osób w wieku 36-59 lat, natomiast co dziesiąty pytany (12%) stwierdza, że w przyszłości w naszym kraju coraz więcej będzie ludzi młodych, w wieku do 35 lat. Ponad jedna dziesiąta respondentów (14%) nie potrafi ocenić, jak rozwijać się będzie sytuacja demograficzna naszego społeczeństwa w ciągu najbliższych dziesięciu lat.

Zadaniem respondentów było również określenie roli i przydatności zawodowej osób starszych.

- Wśród uczestników badania zdecydowanie przeważa pogląd, że seniorzy nie zabierają miejsc pracy osobom młodszym – opinię taką wyraża 59% respondentów. Wśród osób w wieku do 35 lat odsetek odpowiedzi wskazujących na to, że starsi pracownicy zabierają miejsca pracy młodym ludziom jest wyraźnie wyższy niż wśród ogółu badanych: odpowiednio 41% do 32%. Pracownicy w wieku poniżej 35 lat nie zabierają miejsc pracy seniorom, uważa 79% Polaków.
- 69% Polaków jest przekonanych o tym, że pracownicy w wieku powyżej 50 lat są co najmniej tak samo wydajni, jak pracownicy młodszy. Ponad połowa - 58% jest zdania, że są oni równie wydajni, natomiast 11% – że są bardziej wydajni niż ich znacznie młodsi koledzy.
- 79% Polaków uważa, że pracownicy w wieku powyżej 50 lat mają co najmniej takie same kompetencje jak pracownicy w wieku do 35 lat, 41% badanych twierdzi, że kompetencje te są takie same, natomiast 38% – że są one wyższe niż pracowników młodszych.
- 52% Polaków jest zdania, że pracownicy w wieku powyżej 50 lat i pracownicy młodzi współpracują ze sobą na płaszczyźnie zawodowej.

Ponadto w badaniu wymieniono przyczyny wcześniejszej dezaktywacji zawodowej Polaków w porównaniu do mieszkańców innych krajów europejskich. Najczęściej wymienianymi przyczynami takiego stanu rzeczy są:

- obojętność polskich pracodawców wobec starszych pracowników (pracodawcy nie zabiegają o zatrudnienie lub utrzymanie w miejscu pracy osób starszych),
- gorszy stan zdrowia Polaków w porównaniu z mieszkańcami innych krajów europejskich,
- możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę (badania zrealizowano przed reformą podwyższającą wiek emerytalny),
- większe zmęczenie polskich pracowników w porównaniu do pracowników innych państw Europy.

Na kontynuowanie pracy pomimo osiągnięcia wieku emerytalnego, zdaniem 70% respondentów, decydują się niektórzy z powodów ekonomicznych. Z własnych chęci kontynuować pracę chciałoby tylko 37% Polaków i nieco mniejszy odsetek ludności ogółem w krajach UE (33%)¹⁵.

Aktywność ekonomiczna ludności w województwie¹⁶

Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2013 r. wyniósł 55,8% i ukształtował się na poziomie niższym o 0,7 pkt proc. od notowanego w IV kw. 2012 roku (w IV kwartale 2011 r. – 57,5%).

Podstawowe wyniki BAEL dla osób w wieku 15 lat i więcej

Wyszczególnienie	IV kwartał 2011 r.	IV kwartał 2012 r.	IV kwartał 2013 r.
Aktywni zawodowo w tys.	694	652	650
pracujący	602	569	577
bezrobotni	92	83	73
Bierni zawodowo w tys.	514	504	515
Współczynnik aktywności zawodowej w %	57,5	56,5	55,8
Współczynnik zatrudnienia w %	49,8	49,3	49,5
Stopa bezrobocia w %	13,3	12,7	11,2

¹⁵ Na podstawie „Polacy na temat aktywności zawodowej seniorów”, OBOP, 2011 r. oraz J. Kwinta-Odrzywołek „Sytuacja osób w wieku 50+ na rynku pracy”, rynek pracy.pl, Sedlak&Sedlak, 29.10.2013.

¹⁶ Na podstawie informacji sygnałnej pt. „Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim w IV kwartale 2013 r.” oraz w IV kwartale 2012 r. i IV kwartale 2011 r.

W większości grup wiekowych odnotowano spadek współczynnika aktywności ekonomicznej ludności na przestrzeni roku. Wystąpił on przede wszystkim wśród osób w wieku 35–44 lata (spadek o 2,9 pkt proc – do 85,7%) oraz 15–24 lata – spadek o 1,5 pkt proc – do 35,4%. Wyższą o 0,8 pkt proc. niż w IV kwartale 2012 roku aktywność odnotowano natomiast **w zbiorowości najstarszych (55 lat i więcej)**, wśród których **współczynnik aktywności zawodowej** wyniósł **25,1%** (w IV kwartale 2012 r. - 24,3%, zaś w IV kwartale 2011 r. – 24,4%) oraz w grupie 25–34 lata - 85,0% (wzrost o 0,1 pkt proc.). W grupie wiekowej 55 lat i więcej występuje najniższy współczynnik aktywności ekonomicznej wśród wszystkich grup wiekowych. Najwyższy zaś tradycyjnie notowany jest w grupach 35-44 lata oraz 25-34 lata.

Liczba pracujących w IV kwartale 2013 r. ukształtowała się na poziomie **577 tys.** i zwiększyła się o 1,4% w porównaniu do IV kwartału 2012 roku, kiedy to wyniosła 569 tys. (w IV kwartale 2011 r. - 602 tys.). Zmniejszyło się obciążenie pracujących osobami niepracującymi. W IV kwartale 2013 r. na 1000 pracujących przypadało 1019 bezrobotnych i biernych zawodowo (w IV kwartale 2012 r. – 1032).

Wskaźnik zatrudnienia będący miernikiem zaangażowania ludności w procesie pracy ukształtował się na poziomie **49,5%** i był wyższy niż w IV kw. 2012 roku o 0,2 pkt proc, kiedy wyniósł 49,3% (w IV kwartale 2011 roku osiągnął wartość 49,8%).

W grupie 55 lat i więcej występuje najniższy **wskaźnik zatrudnienia** spośród wszystkich grup wiekowych, który w IV kwartale 2013 roku wyniósł **23,4%** (w IV kwartale 2012 roku wyniósł on 22,5%, zaś w IV kwartale 2011 roku – 22,6%). W IV kwartale 2013 r. wzrost odnotowano w grupie osób w wieku 55 lat i więcej (o 0,9 pkt proc. w skali roku) oraz 45–54 lata (o 0,7 pkt proc.). Najbardziej obniżył się natomiast wśród najmłodszych (do 24 roku życia) oraz mających 35–44 lata – o 1,4 pkt proc. Podobnie niski wskaźnik zatrudnienia notuje się w grupie 15-24 lata (w IV kwartale 2013 r. wyniósł on 24,7%). Najwyższy wskaźnik zatrudnienia cechuje grupę 35-44 lata (w IV kwartale 2013 r. wyniósł 78,6%) oraz 45-54 lata (76,2%).

Liczba bezrobotnych w IV kwartale 2013 r. (według BAEL) ukształtowała się na poziomie **73 tys.** i była mniejsza niż w IV kwartale 2012 r. o 12,0%, kiedy wyniosła 83 tys., zaś w IV kwartale 2011 roku – 92 tys.

Do oceny natężenia bezrobocia służy stopa bezrobocia wyrażająca udział bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej. W IV kwartale 2013 roku **stopa bezrobocia** ukształtowała się na poziomie **11,2%** i w porównaniu do IV kwartału 2012 roku (kiedy wyniosła 12,7%) obniżyła się o 1,5 pkt proc. W IV kwartale 2011 roku wynosiła 13,3%.

W grupie osób w wieku 55 lat i więcej odnotowuje się najniższą spośród grup wiekowych stopę bezrobocia. Kłopoty ze znalezieniem pracy mają szczególnie osoby młode. Na przestrzeni roku grupa poszukujących pracy w wieku 15–24 lata zwiększyła się o 1,2 pkt. proc. – do 30,4%. W pozostałych grupach odnotowano mniejsze niż przed rokiem problemy ze znalezieniem pracy, a największy spadek stopy bezrobocia odnotowano wśród osób w wieku 45-54 lata – o 2,0 pkt.proc. **Stopa bezrobocia dla grupy osób w wieku 55 lat i więcej** wyniosła **6,5%** i była niższa od notowanej dla tej grupy w IV kwartale 2012 r. (7,1%) o 0,6 pkt proc. W IV kwartale 2011 roku wynosiła 7,3%.

W IV kwartale 2013 r. **zbiorowość biernych zawodowo liczyła 515 tys.**, tj. **44,2%** ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. W porównaniu do IV kwartału 2012 r. liczba biernych zawodowo zwiększyła się o 2,2%. W IV kwartale 2012 r. liczba biernych zawodowo wyniosła 504 tys. osób, zaś w IV kwartale 2011 r. – 514 tys. osób.

Zdecydowanie najliczniejszą grupę biernych zawodowo tworzyły osoby w wieku **55 lat i więcej**. W ciągu roku ich liczba zwiększyła się o 4,5% (z 309 tys. w IV kwartale 2012 roku do 323 tys. osób w IV kwartale 2013 roku) i stanowiła **62,7% ogółu**. W IV kwartale 2011 roku grupa ta liczyła 297 tys. osób. Liczba biernych z grupy 25-34 lata pozostała bez zmian, a jedyną grupą, w której odnotowano spadek, były osoby w wieku 15-24 lata – o 7,3%.

Najważniejszym powodem braku aktywności zawodowej było pobieranie świadczeń emerytalnych, na co wskazywało 49,1%.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2013 r.

Wyszczególnienie	Ludność	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		ogółem	pracujący	bezrobotni				
		w tys.						
Ogółem	1.165	650	577	73	515	55,8	49,5	11,2
Z ogółem w wieku								
15-24 lata	158	56	39	17	102	35,4	24,7	30,4
25-34	214	182	157	25	32	85,0	73,4	13,7
35-44	182	156	143	14	25	85,7	78,6	9,0
45-54	181	148	138	10	33	81,8	76,2	6,8
55 lat i więcej	431	108	101	7	323	25,1	23,4	6,5

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale 2012 r.

Wyszczególnienie	Ludność	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		ogółem	pracujący	bezrobotni				
		w tys.				w %		
Ogółem	1.155	652	569	83	504	56,5	49,3	12,7
Z ogółem w wieku								
15-24 lata	176	65	46	19	110	36,9	26,1	29,2
25-34	205	174	147	27	32	84,9	71,7	15,5
35-44	175	155	140	15	20	88,6	80,0	9,7
45-54	192	159	145	14	32	82,8	75,5	8,8
55 lat i więcej	408	99	92	7	309	24,3	22,5	7,1

2. POZIOM I STRUKTURA BEZROBOCIA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA

2.1. Bezrobocie wśród ludności w wieku 50 lat i więcej w Polsce¹⁷

Zwiększająca się rokrocznie dynamika spadku poziomu bezrobocia rejestrowanego wyraźnie wyhamowała w 2008 r., a w 2009 r. po raz pierwszy od kilku lat zanotowano wzrost bezrobocia. W końcu 2009 r. w ewidencji urzędów pracy zarejestrowanych było 1.892,7 tys. osób bezrobotnych, czyli o 418,9 tys. osób więcej niż przed rokiem, tj. wzrost wyniósł 28,4%. Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2009 r. wyniosła 12,1%, a więc była o 2,6 punktu procentowego wyższa od notowanej w 2008 roku. W latach 2010 – 2011 sytuacja była nieco bardziej stabilna. W końcu 2010 roku poziom bezrobocia rejestrowanego zwiększył się o 3,3%, a w 2011 roku o 1,4%. Stopa bezrobocia w końcu 2011 roku wyniosła 12,5%. Jednakże w latach 2012 - 2013 ponownie widoczne było osłabienie gospodarcze, choć od drugiej połowy 2013 r. sytuacja gospodarcza wyraźnie się poprawiała. Wraz z widocznymi symptomami ożywienia gospodarczego w postaci rosnącego z kwartału na kwartał tempa wzrostu PKB stopniowo następowała poprawa sytuacji na rynku pracy w kraju. W efekcie tych zmian **stopa bezrobocia zanotowana w końcu 2013 r. wyniosła 13,4%** i znajdowała się na analogicznym poziomie z 2012 roku. Tym samym wyhamowana została obserwowana od kilku już lat tendencja wzrostu wskaźnika bezrobocia rok do roku. Wprawdzie liczba zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych w końcu 2013 r. wyniosła **2.157,9 tys. osób** i nadal była wyższa niż w końcu 2012 r., ale zanotowany w skali roku wzrost wyniósł 21,1 tys. osób (tj. 1,0%) wobec prawie 8-krotnie wyższego wzrostu zanotowanego w 2012 r. – o 154,1 tys. osób (tj. o 7,8%). Był to również najniższy wzrost liczby bezrobotnych obserwowany od 2009 r., kiedy to rynek pracy najbardziej dotkliwie odczuł skutki światowego kryzysu gospodarczego.

¹⁷ „Osoby powyżej 50 roku życia na rynku pracy w 2013 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014 r.

Konsekwencje zachodzących w kraju zmian demograficznych i postępującego procesu starzenia się społeczeństwa znajdują swoje odzwierciedlenie w strukturze bezrobocia rejestrowanego. Do końca 2007 r. średni wiek zarejestrowanych bezrobotnych wzrastał systematycznie. Tendencja wzrostowa odwróciła się w 2008 r., a spadek średniego wieku zanotowano również w końcu 2009 r. do 36,7 lat. W końcu 2010 r. średni wiek bezrobotnych zwiększył się do 36,9 lat i w kolejnych latach widoczny był proces starzenia się populacji bezrobotnych. W końcu 2012 r. średni wiek zarejestrowanych bezrobotnych wzrósł do 37,5 lat, zaś **w końcu 2013 roku do 38,2 lat**. Jednak zarejestrowane kobiety były o 3 lata młodsze niż mężczyźni (36,7 lat wobec 39,7 lat). Z kolei bezrobotni zamieszkali w miastach byli o 3,2 lat starsi niż zamieszkali na wsi (39,6 lat wobec 36,4 lat).

W końcu 2013 r., w porównaniu do stanu z końca 2012 r., wzrost liczby bezrobotnych zanotowano wśród osób powyżej 35 roku życia, zaś w końcu 2012 r. w porównaniu do stanu z końca 2011 r. wzrost liczby bezrobotnych zanotowano we wszystkich grupach wiekowych, dla których agregowane są dane o zarejestrowanych bezrobotnych. Najbardziej zwiększyła się wówczas liczba osób w wieku 60 lat i więcej (wzrost o 28%) oraz w wieku 55-59 lat (wzrost o 15,4%). W 2013 roku najbardziej zwiększyła się liczba osób w wieku 60 lat i więcej (wzrost o 22,8%) oraz w wieku 55-59 lat (wzrost o 11,9%). Spadek dotyczył osób w wieku 18-24 lata (o 5,5%) i w wieku 25-34 lata (o 2,2%). Mimo to udział osób w najstarszych grupach wiekowych w ogólnej liczbie zarejestrowanych był nadal najniższy. **Osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 3,4% bezrobotnych, a w wieku 55-59 lat - 10,7% zarejestrowanych** (w 2012 roku bezrobotni w wieku 60 lat i więcej stanowili 2,8%, a w grupie 55- 59 lat 9,7%).

W końcu 2013 r. w urzędach pracy w Polsce zarejestrowanych było 524,6 tys. osób powyżej 50 roku życia, czyli o 38,1 tys. osób (tj. o 7,8%) więcej niż w 2012 r., tj. 486,4 tys. (w 2011 r. – 441,4 tys.). Podobnie jak w 2012 r. wzrost liczby bezrobotnych w tej grupie był zdecydowanie silniejszy niż ogólny wzrost bezrobocia (7,8% wobec 1,0%). Przełożyło się to na wzrost udziału omawianej grupy w liczbie

zarejestrowanych. **Odsetek osób powyżej 50 roku życia** zwiększył się z 22,8% w końcu 2012 r. (w 2011 r. – 22,3%) do **24,3%** w końcu 2013 r.

Najwięcej bezrobotnych powyżej 50 roku życia znajdowało się w ewidencji urzędów pracy w województwach: **mazowieckim, śląskim i dolnośląskim**, zaś **najmniej w: opolskim, lubuskim i podlaskim**.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według miejsca zamieszkania

W końcu 2013 roku w ewidencji bezrobotnych znajdowało się **191 tys. osób powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi**, co stanowiło **36,4%** ogółu bezrobotnych w tej grupie wiekowej. W odniesieniu do stanu z końca 2012 r. subpopulacja bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi wzrosła o 17,3 tys. osób, tj. o 10,0% (w 2012 r. było ich 173,7 tys., zaś w 2011 r. – 157,9 tys. osób). Liczba starszych bezrobotnych zamieszkałych w mieście (333,6 tys. osób) zwiększyła się o 20,8 tys. osób, tj. o 6,7%. Oznacza to, że dynamika wzrostu, podobnie jak wśród ogółem zarejestrowanych, w analizowanej zbiorowości była wyższa na wsi. Mimo to, **w strukturze bezrobotnych powyżej 50 roku życia** w końcu 2013 r. zdecydowanie bardziej niż w przypadku bezrobotnych ogółem **dominowały osoby zamieszkałe w mieście**, które stanowiły **63,6% tej grupy wiekowej** (55,8% wśród bezrobotnych ogółem). W latach poprzednich odsetek subpopulacji zamieszkałych w mieście również był wyższy i wyniósł w 2012 roku - 64,3% bezrobotnych powyżej 50 roku życia (56,1% bezrobotnych ogółem), zaś w 2011 – 64,2% bezrobotnych powyżej 50 roku życia (55,9% wśród bezrobotnych ogółem). W końcu 2013 roku na 100 bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych w mieście przypadało 57 mieszkańców wsi (w 2012 r. – 56, w 2011 r. - 56. W przypadku bezrobotnych ogółem omawiany wskaźnik był wyższy i wynosił 79 (w 2012 r. – 78, w 2011 r. – 79).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci

W końcu 2013 r. w urzędach pracy w kraju zarejestrowanych było **209,1 tys. kobiet powyżej 50 roku życia i 315,5 tys. mężczyzn**. Wyższy wzrost w skali roku dotyczył bezrobotnych kobiet w omawianej grupie wiekowej - w porównaniu do 2012 r. przy wzroście liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia o 7,8%, a liczba bezrobotnych kobiet w omawianej grupie wiekowej zwiększyła się o 7,9%, zaś liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła o 7,8%.

W przeciwieństwie do bezrobotnych ogółem, **wśród osób powyżej 50 roku życia zdecydowanie dominowali mężczyźni**, którzy stanowili **60,1%** tej grupy wiekowej (49,0% w liczbie ogółem zarejestrowanych).

W 2012 r. mężczyźni stanowili 60,2% bezrobotnych w grupie osób powyżej 50 roku życia (w 2011 r. – 58,9%), zaś w ogólnej liczbie zarejestrowanych ich udział wyniósł 48,6% (w 2011 r. – 46,5%).

Współczynnik feminizacji w grupie bezrobotnych powyżej 50 roku życia wyniósł w końcu 2013 roku – 66 osób, był więc znacznie niższy niż dla bezrobotnych ogółem - 104 kobiety przypadły na 100 bezrobotnych mężczyzn.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia

Starsi bezrobotni są słabiej wykształceni. W końcu 2013 roku najwięcej osób **powyżej 50 roku życia** zarejestrowanych jako bezrobotne posiadało **wykształcenie gimnazjalne i poniżej – 191,8 tys. osób, co stanowiło 36,6% bezrobotnych w tej grupie** (w liczbie bezrobotnych ogółem udział ten był zdecydowanie niższy i wyniósł 27,3%). Najniższa liczba bezrobotnych w omawianej kategorii legitymowała się dyplomami wyższych uczelni – 22,6 tys. osób, co stanowiło 4,3% bezrobotnych w tej grupie, wobec 12,0% bezrobotnych z wyższym wykształceniem wśród ogółem zarejestrowanych.

W porównaniu do stanu z końca 2012 roku wzrost liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia odnotowano we wszystkich grupach ze względu na poziom wykształcenia. Najwyższy wzrost dotyczył osób z wykształceniem wyższym - o 15,3% oraz policealnym i średnim zawodowym – o 10,0%.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy

W końcu 2013 r. spośród zarejestrowanych w kraju bezrobotnych **powyżej 50 roku życia** najliczniejszą populację stanowiły osoby **ze stażem 20-30 lat – 173,5 tys. osób**, tj. 33,1% bezrobotnych w omawianej grupie. Zatem co trzeci bezrobotny w tej grupie legitymował się takim stażem. W liczbie bezrobotnych powyżej 50 roku życia 4,4% nie posiadało stażu pracy, a kolejne 7,2% legitymowało się stażem do 1 roku. W porównaniu do stanu z końca 2012 r. liczba bezrobotnych w omawianej grupie wiekowej wzrosła we wszystkich grupach ze względu na staż pracy. Najwyższy względny wzrost dotyczył osób ze stażem od 5 do 10 lat (wzrost o 13,7%), najniższy ze stażem 30 lat i więcej (wzrost o 3,9%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy

Wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia dominowały osoby poszukujące pracy powyżej 24 miesięcy (140,7 tys. osób, czyli 26,8%) oraz od 12 do 24 miesięcy (97,9 tys. osób, tj. 18,7% bezrobotnych powyżej 50 r. ż.). Oznacza to, że osoby starsze jeśli już trafią do rejestrów urzędów pracy, to dłużej w nich pozostają. W końcu 2013 r. co czwarty bezrobotny powyżej 50 roku życia ponad 2 lata pozostawał w ewidencji bezrobotnych, podczas gdy wśród bezrobotnych ogółem dotyczyło to co piątej osoby. Łącznie **osoby pozostające bez pracy ponad 12 miesięcy stanowiły 45,5% bezrobotnych powyżej 50 roku życia wobec 38,3% (w 2012 r. - 34,6%, zaś w 2011 r. – 35,4%) wśród bezrobotnych ogółem.**

Przyjmując jako górną granicę czasu pozostawania bez pracy przez osoby bezrobotne zarejestrowane w urzędach pracy 36 miesięcy, średni czas pozostawania bez pracy wyniósł w 2013 r. 12,1 miesiąca i był o 0,7 miesiąca dłuższy niż w końcu 2012 r.. **Wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia średni czas pozostawania bez pracy zwiększył się z 13,6 miesiąca w końcu 2012 r. do 14,0 miesięcy w 2013 r.** Był zatem o prawie 2 miesiące dłuższy niż średni czas pozostawania bez pracy bezrobotnych ogółem i ponad 5, 5 miesiąca dłuższy od średniego czasu pozostawania bez pracy osób do 25 roku życia.

Bilans bezrobotnych powyżej 50 roku życia

W 2013 r. w urzędach pracy w kraju zarejestrowało się 512,6 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia (18,9% napływu do bezrobocia ogółem), z tego po raz pierwszy zarejestrowało się 73,3 tys. osób (14,3% ogółu napływu w tej populacji), a po raz kolejny 439,3 tys. osób (tj. 85,7%). W porównaniu do 2012 r. **odnotowano wzrost napływu do bezrobocia osób w omawianej grupie wiekowej o 37,9 tys. osób (8,0%)**. W tym samym czasie napływ bezrobotnych ogółem zwiększył się o 2,1%. Oznacza to, że w 2013 r. dynamika wzrostu napływu do bezrobocia osób w starszych grupach wiekowych była wyższa niż pozostałych bezrobotnych, ale wyższa była też dynamika wzrostu odpływu. **W 2013 roku z ewidencji bezrobotnych wyłączono 474,4 tys. osób powyżej 50 roku życia**, tj. o 44,8 tys. osób więcej niż w 2012 r. (wzrost o 10,4%, przy wzroście odpływu z bezrobocia ogółem o 7,5%).

Najczęstszą przyczyną wyłączenia starszych bezrobotnych ze statystyki urzędów pracy były **podjęcia pracy (39,4% odpływu tej subpopulacji)** oraz **niepotwierdzenie gotowości do pracy (20,4%)**. W analizowanym okresie pracę podjęło 186,9 tys. osób w omawianej kategorii (tj. o 17,3% więcej niż w 2012 r.).

W 2013 r. działaniami aktywizacyjnymi objęto **95,7 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia, co stanowiło 20,1%** wszystkich zaktywizowanych bezrobotnych. Liczba zaktywizowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia zwiększyła się o 14,3% w porównaniu do 2012 r. W przypadku bezrobotnych ogółem wzrost wyniósł 7,9%. Największym zainteresowaniem bezrobotnych w omawianej kategorii wiekowej cieszyły się staże - 5,9% odpływu bezrobotnych powyżej 50 r. ż., prace społecznie użyteczne - 3,5%, szkolenia - 3,5% oraz roboty publiczne - 3,3%.

Ponadto w 2013 roku **57,5%** ogólnego odpływu bezrobotnych z powodu **nabycia praw emerytalnych lub rentowych stanowiły osoby powyżej 50 r.ż., a 99,8%** osoby, które nabyły prawo do świadczeń przedemerytalnych.

2.2. Bezrobotni powyżej 50 roku życia na tle ogółu bezrobotnych w województwie

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.) **bezrobotny powyżej 50 roku życia** zaliczany jest do osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Bezrobotnym zaliczanym do tej kategorii przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych. Wobec osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy powiatowy urząd pracy, poza propozycją zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, może zastosować działania określone w art. 50-61 *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, tj. skierować na szkolenie, staż, odbycie przygotowania zawodowego dorosłych oraz do prac interwencyjnych lub robót publicznych.

Ponadto zmiany w ustawie, które weszły w życie 27 maja 2014 r. umożliwiają dofinansowanie pracodawcy wynagrodzenia (w wysokości nie wyższej niż połowa minimalnego wynagrodzenia za pracę miesięcznie) za zatrudnienie bezrobotnego w przedziale wiekowym 50-60 lat przez okres 12 miesięcy, natomiast osoby powyżej 60 roku życia – przez okres 24 miesięcy.

Na koniec 2013 roku w powiatowych urzędach pracy województwa zarejestrowane były **20.104 osoby, które ukończyły 50 lat**. Oznacza to, że więcej niż co czwarty bezrobotny jest osobą, która ukończyła 50 rok życia.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia w latach 2011 - 2013

Stan w końcu roku	Liczba bezrobotnych			
	ogółem	w tym powyżej 50 roku życia	udział %	
			woj.	kraj
2011	83.217	16.739	20,1	22,3
2012	86.708	17.886	20,6	22,8
2013	90.124	20.104	22,3	24,3

Na przestrzeni lat 2011-2013 liczba bezrobotnych z analizowanej grupy wiekowej systematycznie wzrastała (od 2011 roku – o 3.365 osób, tj. o 20,1%) wraz ze wzrostem bezrobocia ogółem (o 6.907 osób, tj. 8,3%). Adekwatnie do wzrostu

liczby bezrobotnych po 50 roku życia zwiększał się ich udział w rosnącej również liczbie bezrobotnych ogółem (z 20,1% w 2011 roku do 22,3% w 2013 roku). Podobny wzrost nastąpił w kraju (z 22,3% w 2011 roku do 24,3% w 2013 roku). Od wielu lat udział bezrobotnych w wieku 50+ w kraju pozostaje wyższy od analogicznego odsetka notowanego w województwie.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia w powiatach

stan w końcu roku

POWIAT	2011 rok		2012 rok		2013	
	Liczba bezrobotnych 50+	% udział w ogółem zarejestrowanych	Liczba bezrobotnych 50+	% udział w ogółem zarejestrowanych	Liczba bezrobotnych 50+	% udział w ogółem zarejestrowanych
Buski	503	16,1	545	16,6	617	17,8
Jędrzejowski	901	18,2	921	18,7	1.087	19,9
Kazimierski	297	14,1	311	14,9	333	14,5
Kielecki	2.252	17,0	2.472	17,4	2.967	19,6
m. Kielce	2.930	27,1	3.257	27,9	3.553	29,2
Konecki	1.560	21,1	1.538	21,3	1.725	22,1
Opatowski	871	16,4	946	16,9	1.003	17,7
Ostrowiecki	1.821	20,6	1.966	21,5	2.222	24,0
Pińczowski	272	16,3	316	17,9	385	20,4
Sandomierski	732	15,6	749	15,7	834	16,5
Skarżyski	1.863	25,2	1.998	26,1	2.121	27,5
Starachowicki	1.594	23,6	1.723	23,9	1.881	27,0
Staszowski	614	15,2	573	13,7	753	18,1
Włoszczowski	529	18,1	571	19,3	623	19,6
Województwo	16.739	20,1	17.886	20,6	20.104	22,3

Z analizy powiatowych rynków pracy wynika, iż na koniec 2013 roku najwięcej bezrobotnych powyżej 50 roku życia zarejestrowanych było w mieście Kielce – 3.553 osoby oraz powiatach: kieleckim – 2.967, ostrowieckim – 2.222, skarżyskim – 2.121, starachowickim - 1.881, koneckim - 1.725 oraz jędrzejowskim – 1.087.

Jednocześnie w większości wymienionych powiatów odnotowano **najwyższy udział** omawianej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych - w m. Kielce osoby powyżej 50 roku życia stanowiły **29,2%**, co oznacza wzrost o 2,1 pkt proc. w porównaniu do 2011 roku oraz w powiatach: skarżyskim – **27,5%** (wzrost o 2,3 pkt proc.),

starachowickim – **27,0%** (wzrost o 3,4 pkt proc.), ostrowieckim – **24,0%** (wzrost o 3,4 pkt proc.), koneckim – **22,1%** (wzrost o 1,0 pkt proc.), oraz pińczowskim – **20,4%** (wzrost o 4,1 pkt proc.).

Natomiast **najniższy odsetek** osób powyżej 50 roku w ogólnej liczbie bezrobotnych odnotowano w powiatach: kazimierskim (**14,5%**), sandomierskim (**16,5%**), opatowskim (**17,7%**) oraz buskim (**17,8%**).

W odniesieniu do 2011 roku we wszystkich powiatach miało miejsce zwiększenie zarówno liczby osób po 50 roku życia, jak również **wzrost udziału osób starszych w strukturze zarejestrowanych bezrobotnych**. Wzrost ten zamykał się w przedziale od 0,4 pkt proc. w powiecie kazimierskim do 4,1 pkt proc. w powiecie pińczowskim.

2.3. Struktura wykształcenia bezrobotnych powyżej 50 roku życia

Bezrobotnych powyżej 50 roku życia charakteryzuje niekorzystna struktura wykształcenia w porównaniu do populacji bezrobotnych ogółem. W grupie tej występuje znacznie wyższy udział osób o niskim poziomie wykształcenia, tj. zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, natomiast o wiele mniejszy odsetek bezrobotnych w starszym wieku legitymuje się wykształceniem wyższym bądź średnim.

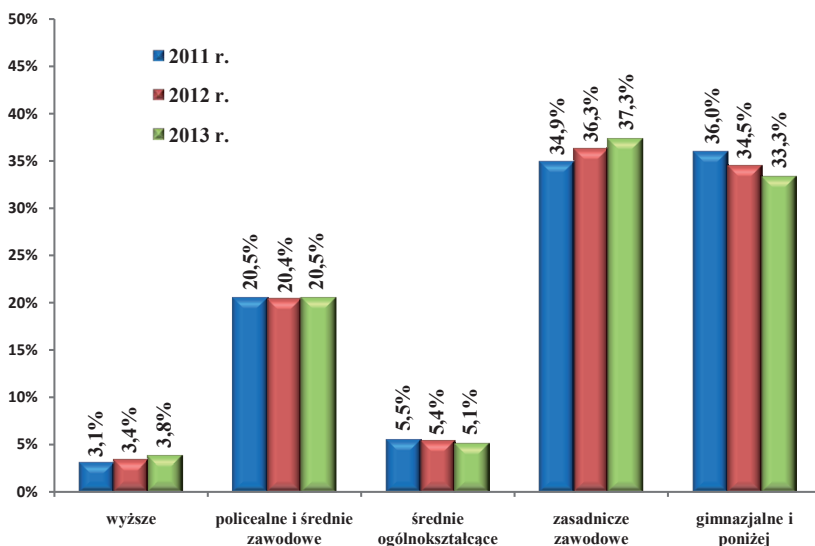
Bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia

stan w końcu roku

Wykształcenie	2011 rok		2012 rok		2013 rok		
	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	
						woj.	kraj
wyższe	521	3,1	614	3,4	760	3,8	4,3
policealne i średnie zawodowe	3.426	20,5	3.643	20,4	4.122	20,5	20,0
średnie ogólnokształcące	914	5,5	966	5,4	1.020	5,1	4,9
zasadnicze zawodowe	5.846	34,9	6.497	36,3	7.501	37,3	34,2
gimnazjalne i poniżej	6.032	36,0	6.166	34,5	6.701	33,3	36,6
Ogółem	16.739	100,0	17.886	100,0	20.104	100,0	100,0

Na koniec 2013 roku najwięcej bezrobotnych powyżej 50 roku życia posiadało **wykształcenie zasadnicze zawodowe** (7.501 osób – 37,3%) oraz gimnazjalne i poniżej (6.701 osób – 33,3%), łącznie obie grupy stanowiły **70,6%** (analogiczny odsetek w ogółem wynosił 49,1%). Najmniej bezrobotnych z omawianej kategorii legitymowało się dyplomem wyższej uczelni (760 osób – 3,8%, w ogółem odpowiednio – 14,9%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według poziomu wykształcenia
(stan w końcu roku)

Na przestrzeni lat 2011-2013 w strukturze bezrobotnych powyżej 50 roku życia wzrósł udział osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe (o 2,4 pkt proc.) oraz wyższe (o 0,7 pkt proc.). Na zrównoważonym poziomie (20,5%) utrzymał się udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia posiadających wykształcenie policealne i średnie zawodowe. Zmniejszył się natomiast odsetek bezrobotnych legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (o 2,7 pkt proc.) oraz średnim ogólnokształcącym (o 0,4 pkt proc.).

2.4. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy

Jednym z najbardziej znaczących czynników mających wpływ na długość czasu pozostawania bez pracy jest wiek. Osoby starsze mają znacznie mniejsze szanse na znalezienie pracy a okres jej poszukiwania jest w ich wypadku znacznie dłuższy niż wśród osób młodych. W grupie osób starszych notuje się także najwyższy odsetek długotrwale pozostających bez pracy.

Na koniec 2013 roku wśród osób powyżej 50 roku życia udział bezrobotnych poszukujących pracy powyżej 12 miesięcy wyniósł 46,7%, dla porównania wśród najmłodszej grupy do 25 roku życia omawiany wskaźnik był najniższy – 22,6% (wobec 38,2% w populacji bezrobotnych ogółem). Oznacza to, że osoby starsze jeśli już trafią do rejestrów urzędów pracy, to dłużej w nich pozostają.

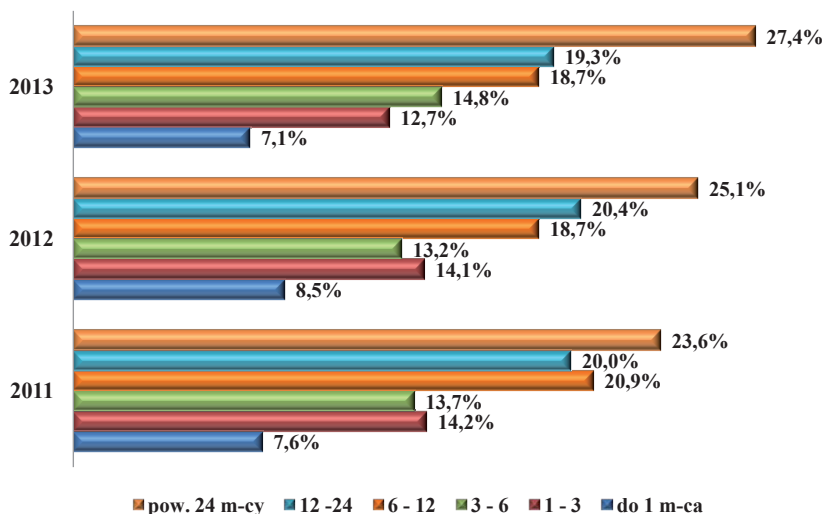
Bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy

stan w końcu roku

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	2011 rok		2012 rok		2013 rok		
	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	
						woj.	kraj
do 1	1.277	7,6	1.523	8,5	1.428	7,1	7,5
1-3	2.379	14,2	2.518	14,1	2.543	12,7	14,4
3-6	2.287	13,7	2.358	13,2	2.977	14,8	14,2
6-12	3.494	20,9	3.346	18,7	3.769	18,7	18,4
12-24	3.353	20,0	3.658	20,4	3.874	19,3	18,7
powyżej 24	3.949	23,6	4.483	25,1	5.513	27,4	26,8
Ogółem	16.739	100,0	17.886	100,0	20.104	100,0	100,0

Wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia zarejestrowanych w końcu 2013 roku najwięcej osób pozostawało bez pracy dłużej niż 24 miesiące – 5.513 (27,4%), od 12 do 24 miesięcy pracy poszukiwało 3.874 osoby (19,3%), a od 6 do 12 miesięcy – 3.769 osób (18,7%). Najmniej bezrobotnych korzystało z pomocy urzędów pracy w krótkim okresie czasu, do 1 miesiąca - 1.428 osób (7,1%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według czasu pozostawania bez pracy (stan w końcu roku)

W latach 2011-2013 w analizowanej grupie wiekowej zmniejszył się udział osób pozostających bez pracy w okresie: od 6 do 12 miesięcy (o 2,2 pkt proc.), od 1 do 3 miesięcy (o 1,5 pkt proc.), do 1 miesiąca (o 0,5 pkt proc.) oraz od 12 do 24 miesięcy (o 0,7 pkt proc.). Wzrost bezrobocia nastąpił w dwóch grupach, tj. pozostających bez pracy powyżej 24 miesiące (o 3,8 pkt proc.) oraz od 3 do 6 miesięcy (o 1,1 pkt proc.).

2.5. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy

Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia posiadają większe doświadczenie zawodowe oraz dłuższy staż pracy niż pełna populacja bezrobotnych.

Na koniec 2013 roku w analizowanej grupie wiekowej **osoby, które przepracowały powyżej 20 lat stanowiły 45,0%**, podczas gdy wśród ogółu bezrobotnych taki staż pracy posiadało 12,2%. Natomiast bezrobotni bez doświadczenia zawodowego stanowią niewielki odsetek bezrobotnych omawianej kategorii (5,3%), w porównaniu do ogółu (22,1%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy

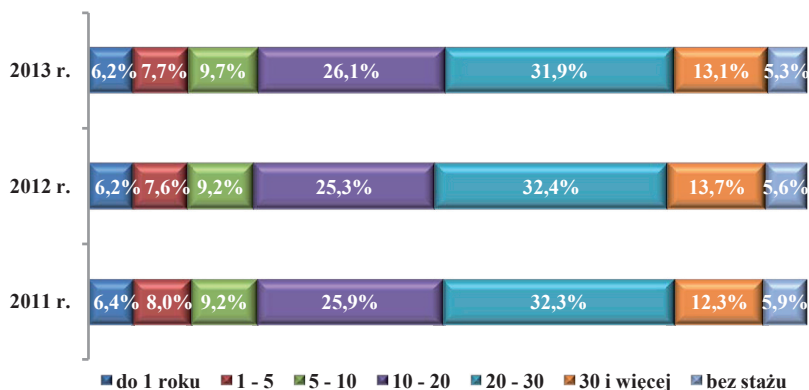
stan w końcu roku

Staż pracy	2011 rok		2012 rok		2013 rok		
	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	
						woj.	kraj
do 1 roku	1.064	6,4	1.104	6,2	1.251	6,2	7,2
1-5	1.337	8,0	1.366	7,6	1.557	7,7	7,0
5-10	1.535	9,2	1.641	9,2	1.951	9,7	8,7
10-20	4.335	25,9	4.520	25,3	5.252	26,1	23,8
20-30	5.407	32,3	5.788	32,4	6.417	31,9	33,1
30 lat i więcej	2.067	12,3	2.457	13,7	2.625	13,1	15,8
bez stażu	994	5,9	1.010	5,6	1.051	5,3	4,4
Ogółem	16.739	100,0	17.886	100,0	20.104	100,0	100,0

Na koniec 2013 roku najwięcej bezrobotnych powyżej 50 roku życia posiadało staż pracy: od 20 do 30 lat – 6.417 osób (31,9%) i od 10 do 20 lat – 5.252 (26,1%), zaś najmniej bezrobotnych legitymowało się stażem: do 1 roku - 1.251 (6,2%) oraz od 1 do 5 lat - 1.557 (7,7%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według stażu pracy

(stan w końcu roku)

W latach 2011 - 2013 w grupie bezrobotnych powyżej 50 roku życia zwiększyła się liczba bezrobotnych we wszystkich kategoriach według stażu pracy. Zwiększył się udział osób posiadających staż pracy od 5 do 10 lat (o 0,5 pkt proc.), 30 i więcej lat

pracy (o 0,8 pkt proc.) oraz ze stażem od 10 do 20 lat (o 0,2 pkt proc.). Natomiast zmniejszył się udział bezrobotnych ze stażem: od 20 do 30 lat (o 0,4 pkt proc.), od 1-5 lat (o 0,3 pkt proc.), do 1 roku (o 0,2 pkt proc.) oraz osób bez stażu pracy (o 0,6 pkt proc.)

2.6. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia zdecydowanie **przeważają mężczyźni**. Na koniec grudnia 2013 roku stanowili oni **62,2%** analizowanej grupy, a **37,8%** to **kobiety**. Przewaga udziału bezrobotnych mężczyzn (51,4%) wystąpiła również w pełnej zbiorowości bezrobotnych. Podobna sytuacja miała miejsce również w 2012 roku (wówczas udział bezrobotnych mężczyzn w ogólnej zbiorowości bezrobotnych wyniósł 50,9%). Natomiast w latach 2005-2011 (z wyjątkiem 2009 roku, kiedy udziały obu płci w bezrobociu były równe) zawsze w przewadze pozostawały bezrobotne kobiety (w 2011 – 51,6%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci

stan w końcu roku

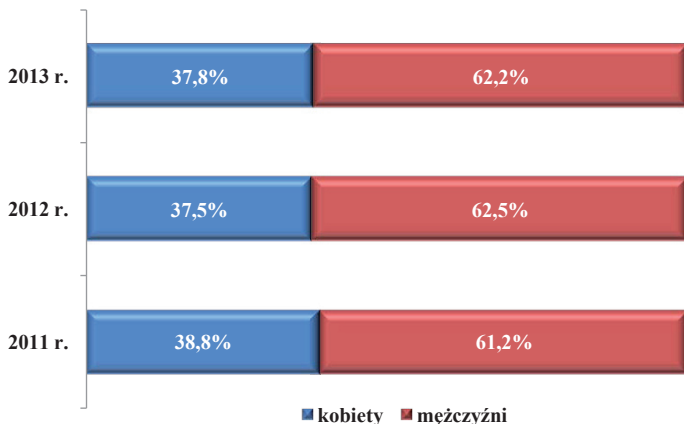
Wyszczególnienie	2011 rok		2012 rok		2013 rok		
	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	
						woj.	kraj
Kobiety	6.500	38,8	6.706	37,5	7.594	37,8	39,9
Mężczyźni	10.239	61,2	11.180	62,5	12.510	62,2	60,1
Ogółem	16.739	100,0	17.886	100,0	20.104	100,0	100,0

Na przestrzeni lat 2011-2013 liczba bezrobotnych mężczyzn w analizowanej grupie wiekowej zwiększała się systematycznie i stanowiła większość bezrobotnych w wieku 50+. W omawianym okresie liczba bezrobotnych kobiet w badanej populacji była ponad 1,5 raza mniejsza niż zarejestrowanych mężczyzn. Udział mężczyzn, w analizowanym okresie, pozostawał wyższy od odsetka kobiet, przy czym w 2012 roku wzrósł o 1,3 pkt proc., a minimalnie zmniejszył się w 2013 roku o 0,3 pkt proc. Odpowiednio odsetek kobiet wykazał tendencje malejące w 2012 roku w porównaniu do 2011 roku (o 1,3 punktu proc.), w 2013 roku zaś wzrósł – o 0,3 punktu proc.

Na koniec grudnia 2013 roku w rejestrach urzędów pracy pozostawało **12.510 bezrobotnych mężczyzn i 7.594 bezrobotne kobiety w wieku powyżej 50 lat**. W odniesieniu do 2011 roku liczba zarejestrowanych mężczyzn była wyższa o 2.271 osób (o 22,2%) , a kobiet o 1.094 osoby (o 16,8%).

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci

(stan w końcu roku)

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci i poziomu wykształcenia

stan w końcu roku

Wykształcenie		2011		2012		2013	
		liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%
wyższe	k	207	3,2	257	3,8	338	4,5
	m	314	3,1	357	3,2	422	3,4
policealne i średnie zawodowe	k	1.845	28,4	1.887	28,1	2.089	27,5
	m	1.581	15,4	1.756	15,7	2.033	16,2
średnie ogólnokształcące	k	689	10,6	722	10,8	751	9,9
	m	225	2,2	244	2,2	269	2,2
zasadnicze zawodowe	k	1.700	26,1	1.794	26,8	2.204	29,0
	m	4.146	40,5	4.703	42,1	5.297	42,3
gimnazjalne i poniżej	k	2.059	31,7	2.046	30,5	2.212	29,1
	m	3.973	38,8	4.120	36,8	4.489	35,9
Ogółem	k	6.500	100,0	6.706	100,0	7.594	100,0
	m	10.239	100,0	11.180	100,0	12.510	100,0

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według płci i poziomu wykształcenia (stan w końcu 2013 roku)

W grupie osób powyżej 50 roku życia, podobnie jak w populacji bezrobotnych ogółem, kobiety charakteryzują się odmienną strukturą wykształcenia niż mężczyźni. W końcu 2013 roku wśród bezrobotnych kobiet w wieku 50+ wystąpił wyższy udział osób legitymujących się wykształceniem: policealnym i średnim zawodowym – 27,5% (wśród mężczyzn wyniósł on 16,2%), średnim ogólnokształcącym – 9,9% (w grupie mężczyzn – 2,2%) oraz wyższym – 4,5% (w populacji mężczyzn – 3,4%).

Z kolei mężczyźni częściej posiadali wykształcenie zasadnicze zawodowe – 42,3% (kobiety legitymujące się tym poziomem wykształcenie stanowiły 29,0%) lub gimnazjalne i poniżej – 35,9% (odsetek kobiet z tym wykształceniem wyniósł 29,1%).

2.7. Bezrobotni powyżej 50 roku życia według miejsca zamieszkania

W populacji bezrobotnych w województwie ponad połowę zarejestrowanych stanowią osoby zamieszkałe na wsi. Natomiast wśród osób powyżej 50 roku życia zdecydowanie przeważają mieszkańcy miast. W końcu 2013 roku w analizowanej grupie wiekowej odsetek zamieszkałych w **mieście** wynosił **53,3%**, a **46,7%** to **mieszkańcy wsi**. W ogółem bezrobotnych udziały te wynosiły odpowiednio: 43,8% i 56,2%.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia według miejsca zamieszkania

stan w końcu roku

Wyszczególnienie		2011 rok		2012 rok		2013 rok	
		liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%	liczba bezrobotnych	%
Bezrobotni ogółem		83.217	100,0	86.708	100,0	90.124	100,0
w tym zamieszkali:	na wsi	46.231	55,6	48.051	55,4	50.655	56,2
	w mieście	36.986	44,4	38.657	44,6	39.469	43,8
Bezrobotni 50+		16.739	100,0	17.886	100,0	20.104	100,0
w tym zamieszkali:	na wsi	7.643	45,7	8.122	45,4	9.396	46,7
	w mieście	9.096	54,3	9.764	54,6	10.708	53,3

W analizowanym okresie udział bezrobotnych powyżej 50 r.ż. zamieszkałych w miastach był wyższy średnio o 8,1 pkt proc. od udziału mieszkańców wsi. Odwrotną sytuację obserwujemy w populacji bezrobotnych ogółem, udział mieszkańców wsi pozostawał tu wyższy średnio o 11,5 pkt proc. od odsetka zamieszkałych w miastach. W 2013 roku w odniesieniu do 2011 roku w grupie osób starszych zmniejszył się odsetek bezrobotnych zamieszkałych w miastach – o 1 pkt proc., z 54,3% do 53,3%, a tym samym zwiększył się udział zamieszkałych na wsi z 45,7% na 46,7%.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia wg miejsca zamieszkania i stażu pracy

stan w końcu roku

Staż pracy	2011		2012		2013	
	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto
w liczbach bezwzględnych						
do 1 roku	526	538	547	557	649	602
1-5	677	660	694	672	806	751
5-10	815	720	845	796	1.027	924
10-20	2.047	2.288	2.101	2.419	2.514	2.738
20-30	2.205	3.202	2.371	3.417	2.731	3.686
30 lat i więcej	795	1.272	977	1.480	1.030	1.595
bez stażu	578	416	587	423	639	412
Ogółem	7.643	9.096	8.122	9.764	9.396	10.708
w %						
do 1 roku	6,9	5,9	6,7	5,7	6,9	5,6
1-5	8,8	7,2	8,5	6,9	8,6	7,0
5-10	10,7	7,9	10,4	8,2	10,9	8,6
10-20	26,8	25,2	25,9	24,8	26,7	25,6
20-30	28,8	35,2	29,3	35,0	29,1	34,5
30 lat i więcej	10,4	14,0	12,0	15,1	11,0	14,9
bez stażu	7,6	4,6	7,2	4,3	6,8	3,8
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bezrobotni powyżej 50 roku życia zamieszkali na wsi legitymują się krótszym stażem pracy niż zamieszkali w miastach. Na koniec 2013 roku spośród osób w wieku 50+ zamieszkałych na wsi 40,1% posiadało co najmniej 20-letni staż pracy (w miastach 49,4%). Staż pracy od 10 do 20 lat posiadało 26,7% bezrobotnych zamieszkałych na wsi (w miastach 25,6%), stażem pracy do 10 lat legitymowało się 26,4% bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi i 21,2% zamieszkałych w miastach, zaś odsetek osób bez stażu pracy wyniósł 6,8% na wsi (w miastach 3,8%).

**Bezrobotni powyżej 50 roku życia wg miejsca zamieszkania
i czasu pozostawiania bez pracy**

stan w końcu roku

Czas pozostawiania bez pracy w miesiącach	2011		2012		2013	
	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto
w liczbach bezwzględnych						
do 1	562	715	749	774	702	726
1-3	1.058	1.321	1.198	1.320	1.226	1.317
3-6	953	1.334	974	1.384	1.421	1.556
6-12	1.634	1.860	1.490	1.856	1.721	2.048
12-24	1.619	1.734	1.634	2.024	1.786	2.088
powyżej 24	1.817	2.132	2.077	2.406	2.540	2.973
Ogółem	7.643	9.096	8.122	9.764	9.396	10.708
w %						
do 1	7,4	7,9	9,2	7,9	7,5	6,8
1-3	13,7	14,5	14,8	13,6	13,0	12,3
3-6	12,5	14,7	12,0	14,2	15,2	14,5
6-12	21,4	20,4	18,3	19,0	18,3	19,1
12-24	21,2	19,1	20,1	20,7	19,0	19,5
powyżej 24	23,8	23,4	25,6	24,6	27,0	27,8
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

W strukturze bezrobotnych powyżej 50 roku życia, zarówno zamieszkałych na wsi, jak i w mieście, zwiększał się udział pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy. Na koniec 2013 roku udział długotrwale bezrobotnych wyniósł: 46,0%

wśród mieszkańców wsi (o 1,0 punktu proc. więcej niż w 2011 r.) i 47,3% wśród mieszkańców miast (o 4,8 punktu proc. więcej niż w 2011 r.). Ponadto zatrudnienia w okresie od 3 do 12 miesięcy poszukiwało 33,5% osób powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi i 33,6% mieszkańców miast. Najniższy udział stanowiły osoby starsze, które poszukiwały pracy w okresie do 3 miesięcy: 20,5% spośród zamieszkałych na wsi i 19,1% spośród mieszkańców miast.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia wg miejsca zamieszkania i poziomu wykształcenia

Wykształcenie	stan w końcu roku					
	2011 rok		2012 rok		2013 rok	
	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto
w liczbach bezwzględnych						
wyższe	75	446	103	511	129	631
policealne i średnie zawodowe	1.002	2.424	1.050	2.593	1.268	2.854
średnie ogólnokształcące	266	648	240	726	311	709
zasadnicze zawodowe	2.795	3.051	3.163	3.334	3.707	3.794
gimnazjalne i poniżej	3.505	2.527	3.566	2.600	3.981	2.720
Ogółem	7.643	9.096	8.122	9.764	9.396	10.708
w %						
wyższe	1,0	4,9	1,3	5,2	1,4	5,9
policealne i średnie zawodowe	13,1	26,7	12,9	26,6	13,4	26,7
średnie ogólnokształcące	3,5	7,1	3,0	7,4	3,3	6,6
zasadnicze zawodowe	36,6	33,5	38,9	34,2	39,5	35,4
gimnazjalne i poniżej	45,8	27,8	43,9	26,6	42,4	25,4
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bezrobotni powyżej 50 roku życia zamieszkali na wsi legitymują się niższym poziomem wykształcenia niż bezrobotni zamieszkali w miastach. Wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi w 2013 roku najwięcej osób posiadało wykształcenie gimnazjalne i poniżej – 42,4% (w miastach 25,4%) oraz zasadnicze zawodowe – 39,5% (w miastach 35,4%). Łącznie niższe poziomy wykształcenia

reprezentowało 81,9% populacji bezrobotnych powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi, podczas gdy analogiczny odsetek wśród zamieszkałych w mieście wynosił 60,8%. Wykształcenie średnie posiadało 16,7% osób powyżej 50 roku życia zamieszkałych na wsi i 33,3% starszych osób zamieszkałych w miastach. Najmniej bezrobotnych z omawianej kategorii wiekowej legitymowało się dyplomem wyższej uczelni – 1,4% spośród mieszkańców wsi i 5,9% spośród zamieszkałych w miastach.

W odniesieniu do 2011 roku w grupie osób starszych zmniejszył się udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (o 3,4 punktu proc. wśród zamieszkałych na wsi i o 2,4 punktu proc. wśród zamieszkałych w miastach). Natomiast największy wzrost odsetka dotyczył osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 2,9 punktu proc. wśród mieszkańców wsi i o 1,9 punktu proc. wśród mieszkańców miast).

3. „NAPŁYW” I „ODPŁYW” Z BEZROBOCIA OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA W LATACH 2011-2013

W ostatnich latach obserwuje się zwiększony napływ osób starszych do bezrobocia. Na przestrzeni 2013 roku w powiatowych urzędach pracy województwa zanotowano **18.590 nowo zarejestrowanych bezrobotnych, którzy ukończyli 50 lat** (o 8,9% więcej niż w roku 2012 i 10,8% więcej niż w 2011 r.). Większość rejestrujących się to mężczyźni – 60,8% „napływu” (61,1% w 2012 roku oraz 60,5% w 2011 r.).

Po raz pierwszy zarejestrowały się 2.282 osoby powyżej 50 roku życia, tj. 12,3% (w 2012 roku – 13,7%, zaś w 2011 roku – 11,2%), a po raz kolejny – 16.308 osób powyżej 50 roku życia, tj. 87,7% (2012 r. – 86,3%, a w 2011 r. – 88,8%).

W grupie nowo zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia notuje się wyższy odsetek powracających do rejestru bezrobocia po raz kolejny w odniesieniu do populacji bezrobotnych ogółem.

Nowo zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Nowo zarejestrowani bezrobotni „napływ”			
1) ogółem	103 265	101 896	107 471
z tego:			
- po raz pierwszy	17 984	19 113	18 723
w %	17,4	18,8	17,4
- po raz kolejny	85 281	82 783	88 748
w %	82,6	81,2	82,6
2) powyżej 50 roku życia	16 777	17 070	18 590
% do ogółu nowo zarejestrowanych	16,2	16,8	17,3
z tego:			
- po raz pierwszy	1 876	2 347	2 282
w %	11,2	13,7	12,3
- po raz kolejny	14 901	14 723	16 308
w %	88,8	86,3	87,7

Największy udział osób powyżej 50 roku życia w „napływie” do bezrobocia utrzymuje się w powiatach z dużymi aglomeracjami miejskimi:

odsetek do ogółu nowo zarejestrowanych w powiecie

	w 2013 r.	w 2011 r.
- skarżyskim	22,2%,	20,4%,
- m. Kielce	20,6%,	20,5%,
- koneckim	20,2%,	18,0%,
- ostrowieckim	19,7%,	17,5%,
- starachowickim	17,8%.	18,3%.

W powyższych powiatach analizowany udział był wyższy od średniego wskaźnika w województwie (17,3%). Poniżej średniej wojewódzkiej uplasowały się powiaty: kielecki (16,3%), włoszczowski (15,4%), jędrzejowski (15,2%), pińczowski (14,9%), staszowski (14,4%), buski (13,4%), sandomierski (12,2%), opatowski (11,9%) oraz kazimierski (9,9%).

„Odpływ” z bezrobocia osób powyżej 50 roku życia w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Wyrejestrowani bezrobotni			
1) ogółem	102 189	98 405	104 055
w tym podejmujący pracę	44 326	42 163	47 001
w %	43,4	42,8	45,2
2) powyżej 50 roku życia	16 207	15 923	16 372
% do ogółu wyrejestrowanych	15,9	16,2	15,7
kobiety	6 267	6 426	6 394
mężczyźni	9 940	9 497	9 978
w tym podejmujący pracę	5 938	6 006	6 636
% do wyrejestrowanych 50+	36,6	37,7	40,5
kobiety	1 859	2 085	2 185
% do wyrejestrow. kobiet 50+	29,7	32,4	34,2
mężczyźni	4 079	3 921	4 451
% do wyrejestrow. mężczyzn 50+	41,0	41,3	44,6

W 2013 roku z ewidencji bezrobotnych **wyłączono 16.372 osoby w wieku powyżej 50 lat**, tj. 15,7% ogółu wyrejestrowanych. „Odpyływ” osób starszych z bezrobocia był wyższy o 2,8% w porównaniu do 2012 roku i o 1,0% w odniesieniu do roku 2011.

Podstawową przyczynę wyłączenia z ewidencji bezrobotnych stanowiły podjęcia pracy. W 2013 roku zatrudnienie uzyskało 6.636 osób, tj. 40,5% ogółu wyrejestrowanych po 50 roku życia (dla porównania w 2012 roku pracę podjęło 6.006 osób (37,7%), zaś w 2011 r. - 5.938 osób, tj. 36,6%).

Na przestrzeni lat 2011-2013 w grupie wyrejestrowanych mężczyzn 50+ odsetek podejmujących pracę był znacznie wyższy (od 41,0% do 44,6%) niż analogiczny odsetek w grupie kobiet 50+ (od 29,7% do 34,2%). Oznacza to, iż kobiety po utracie pracy zazwyczaj mają większe trudności z jej ponownym podjęciem niż mężczyźni.

Wskaźnik płynności rynku pracy w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Bezrobotni ogółem	42,9	41,4	43,7
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	35,4	35,2	35,7

W latach 2011-2013 wskaźnik płynności rynku pracy (rozumiany jako stosunek liczby osób podejmujących pracę do liczby osób nowo zarejestrowanych) w grupie osób powyżej 50 roku życia pozostawał niższy niż w populacji bezrobotnych ogółem, co świadczy o większych trudnościach wyjścia ze stanu bezrobocia osób z tej kategorii wiekowej. Dysproporcja pomiędzy wskaźnikiem płynności rynku pracy dla ogółu bezrobotnych w porównaniu do omawianego miernika dla osób starszych zmniejszała się w 2012 roku do 6,2 pkt proc (w 2011 r. wynosiła 7,5 pkt proc.). W 2013 roku wzrosła jednak, tak w porównaniu do 2012 r., jak i do 2011 r. i wyniosła 8,0 pkt proc. W 2013 roku najwyższy wskaźnik płynności rynku pracy w grupie wiekowej powyżej 50 roku życia (powyżej średniej wojewódzkiej - 35,7%) odnotowały powiaty: starachowicki - 44,4%, konecki - 44,1%, jędrzejowski - 39,0%, włoszczowski - 37,5% oraz skarżyski - 35,9%.

4. DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROMOCJI ZATRUDNIENIA, ŁAGODZENIA SKUTKÓW BEZROBOCIA I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ OSÓB POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA

Podjęmowane działania, aby były skuteczne, muszą być dostosowane do określonej grupy docelowej, tak by uwzględniały one możliwości, kompetencje oraz potrzeby i oczekiwania tej grupy, jak również motywację do podjęcia pracy.

Do bezrobotnych powyżej 50 roku życia, należących do grupy osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (art. 49 *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*) mogą być stosowane następujące formy aktywizacji zawodowej:

- zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych,
- zatrudnienie w ramach robót publicznych,
- udzielenie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej,
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego,
- szkolenia,
- staż u pracodawcy,
- przygotowanie zawodowe dorosłych,
- prace społecznie użyteczne.

Bezrobotnych powyżej 50 roku życia korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy w okresie 6 miesięcy od dnia utraty prawa do zasiłku z powodu upływu okresu jego pobierania, a w przypadku bezrobotnych bez prawa do zasiłku w okresie 6 miesięcy od dnia rejestracji, na wniosek ośrodka pomocy społecznej, może skierować do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub uczestnictwa w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, o którym mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym.

Od 27 maja 2014 r. *ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* umożliwia dofinansowanie pracodawcy wynagrodzenia (w wysokości nie wyższej niż połowa najniższego wynagrodzenia za pracę) za zatrudnienie bezrobotnego w przedziale wiekowym 50-60 lat przez okres 12 miesięcy, natomiast osoby powyżej 60 roku życia – przez okres 24 miesięcy.

4.1. Podjęcia pracy

Podjęcia pracy stanowią podstawową przyczynę wyłączeń bezrobotnych z ewidencji powiatowych urzędów pracy. Kategoria ta obejmuje wszystkie formy podejmowania pracy przez bezrobotnych, tzn. pracy subsydiowanej (prace interwencyjne, roboty publiczne, podjęcia działalności gospodarczej, podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego na to miejsce bezrobotnego) oraz pracy niesubsydiowanej, w tym sezonowej.

W 2013 roku **zatrudnienie uzyskało 6.636 osób powyżej 50 roku życia**, tj. o 630 osób więcej niż przed rokiem i o 698 osób więcej niż w 2011 roku. Większość bezrobotnych podejmowała pracę niesubsydiowaną, przy czym udział ten wynosił: 78,1% w 2011 r., 71,8% w 2012 r. i 78,3% w 2013 r.

Na przestrzeni lat 2011-2013 odnotowano wzrost udział podjęć pracy wśród wyłączonych z ewidencji bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia - o 3,9 punktu proc. W populacji bezrobotnych ogółem udział wyłączonych z rejestrów bezrobotnych z powodu podjęcia pracy był wyższy i w kolejnych latach wynosił: w 2011 r. – 43,4%, w 2012 r. – 42,8% oraz w 2013 r. – 45,2%.

W porównaniu do ogółu bezrobotnych osoby starsze posiadają niższy odsetek wyłączonych z powodu podjęcia pracy, tj. w 2011 r. – 36,6%, w 2012 r. – 37,7%, a w 2013 r. – 40,5% oraz dłużej pozostają w rejestrach urzędów pracy, co potwierdza iż osoby te mają większe trudności w uzyskaniu zatrudnienia.

4.2. Aktywne programy rynku pracy

W latach 2011-2013 powiatowe urzędy pracy **zaktywizowały 8,3 tys. bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia**. Grupa aktywizowanych osób starszych w 2011 roku była o 2.492 osoby (o 54%) mniejsza niż w 2010 r. W 2012 roku zaktywizowano więcej bezrobotnych po 50 roku życia niż w 2011 r. – o 1.203 osoby (o 56,7%), natomiast w 2013 roku nastąpiło zmniejszenie liczby zaktywizowanych osób starszych o 430 osób (o 12,9%).

**Bezrobotni powyżej 50 roku życia uczestniczący w aktywnych programach
rynku pracy w latach 2011-2013**

Forma aktywizacji	2011	2012	2013
Ogółem, z tego:	2.120	3.323	2.893
Prace interwencyjne	463	589	539
Roboty publiczne	480	661	547
Podjęcia działalności gospodarczej	137	180	174
Podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	180	213	145
Szkolenia	143	411	278
Staże	264	808	787
Przygotowanie zawodowe dorosłych	0	0	2
Prace społecznie użyteczne	410	412	384
Inne	43	49	37

W 2013 roku aktywnymi programami rynku pracy objęte zostały **2.893 osoby w wieku powyżej 50 roku życia**, tj. 13,5% ogółu bezrobotnych aktywizowanych przez powiatowe urzędy pracy.

W 2013 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, największym zainteresowaniem bezrobotnych w omawianej kategorii wiekowej cieszyły się **staże – podjęło je 787 bezrobotnych**, tj. 27,2% zaktywizowanych oraz 4,8% odpływu bezrobotnych powyżej 50 roku życia (w 2012 r. – 808, zaś w 2011 r. – 264 osoby). Efektywność zatrudnieniowa staży w 2013 r. wyniosła 55,6% i była niższa o 4,2 punktu proc. (59,8%) w porównaniu do 2012 r., zaś wyższa o 13,3 punktu proc. (42,3%) w porównaniu do 2011 r.

Kolejną pozycję zajęły **roboty publiczne**, które podjęło **547 bezrobotnych osób starszych**, czyli 18,9% zaktywizowanych i 3,3% wyrejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia (w 2012 r. – 661, zaś w 2011 r. – 480 osób). Efektywność zatrudnieniowa robót publicznych wyniosła w 2013 r. 58,1% i była wyższa o 15,2 punktu proc. (42,9%) w porównaniu do 2012 r. oraz o 11,8 punktu proc. (46,3%) w odniesieniu do 2011 r.

Trzecią lokatę wśród form aktywizacji osób starszych zajmują **prace interwencyjne**. W 2013 roku podjęło je **539 bezrobotnych**, tj. 18,6% zaktywizowanych i 3,3% odpływu z bezrobocia (w 2012 r. – 589, w 2011 r. – 463 osoby). Efektywność prac interwencyjnych w 2013 r. wyniosła 73,0% i była niższa w porównaniu do 2012 r. o 7 punktów proc. (80,0%), zaś w porównaniu do 2011 r. wyższa o 5,1 punktu proc. (67,9%).

Popularną formą aktywizacji osób po 50 roku życia były również **prace społecznie użyteczne**. Podjęły je w 2013 roku **384 osoby**, czyli 13,3% zaktywizowanych i 2,3% odpływu z bezrobocia (w 2012 r. – 412, w 2011 r. – 410 osób). Efektywność prac społecznie użytecznych była w 2013 r. wyjątkowo niska i wyniosła 7,8% i była niższa od efektywności tej formy aktywizacji osiągniętej w 2012 r. o 30,7 punktu proc. (38,5%) oraz niższa w porównaniu do 2011 r. o 15,9 punktu proc. (23,7%).

Szkolenia podjęło **278 osób**, tj. 9,6% zaktywizowanych starszych bezrobotnych oraz 1,7% wyrejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia (w 2012 r. – 411, w 2011 r. – 143 osoby). Efektywność szkoleń w 2013 r. wyniosła 38,4% i była wyższa w porównaniu do 2012 r. o 15,3 punktu proc. (23,1%), zaś niższa w odniesieniu do 2011 r. o 4,7 punktu proc. (43,1%).

W 2013 roku **174 bezrobotnych po 50 roku życia podjęło działalność gospodarczą**, czyli 6,0% zaktywizowanych oraz 1,1% wyłączonych z rejestru bezrobotnych osób starszych (w 2012 r. – 180, w 2011 r. – 137 osób).

Podjęcie pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego zainteresowało **145 bezrobotnych** ze starszych grup wiekowych, czyli 5,0% zaktywizowanych powyżej 50 roku życia oraz 0,9% wyłączonych z bezrobocia (w 2012 r. – 213, w 2011 r. – 180 osób).

Z innych form aktywizacji skorzystało **39 bezrobotnych** z omawianej grupy wiekowej, którzy stanowili 1,3% zaktywizowanych oraz 0,2% wyłączonych z rejestrów (w 2012 r. – 49, w 2011 r. – 43 osoby).

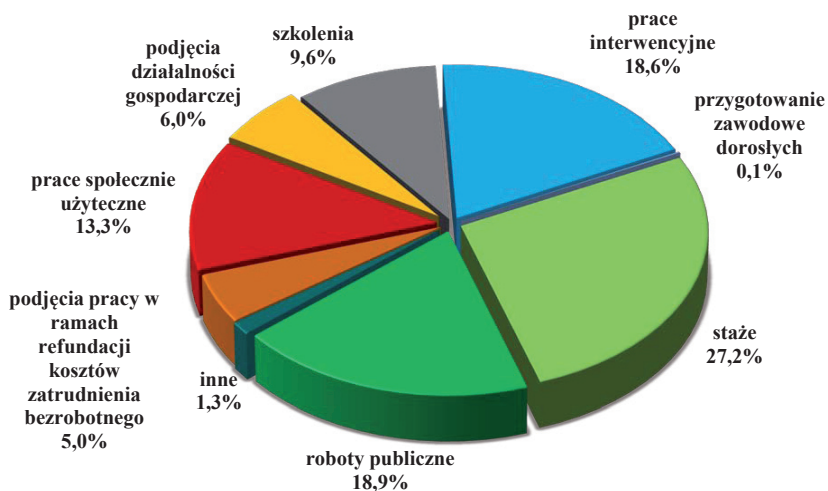
Poza wskazanymi powyżej przyczynami wyłączeń z ewidencji w 2013 roku **2.822 osoby nie potwierdziły gotowości do pracy**, tj. 17,2% wyrejestrowanych (w 2012 r. – 2.867, w 2011 r. – 3.103 osoby), zaś **1.008 bezrobotnych** powyżej

50 roku życia **dobrowolnie zrezygnowało ze statusu bezrobotnego**, czyli **6,2% wyłączonych z ewidencji** (w 2012 r. – 1.322, w 2011 r. – 1.412 osób) oraz **426 osób starszych**, tj. **2,6% wyłączonych odmówiło bez uzasadnionej przyczyny propozycji pracy lub innej formy pomocy** (w 2012 r. – 469, w 2011 r. – 601 osób).

Ponadto **572 osoby**, tj. **3,5% wyłączonych z ewidencji bezrobotnych po 50 roku życia nabyły prawa emerytalne lub rentowe** (w 2012 r. – 443, w 2011 r. – 962 osoby).

Poza tym **1.303 osoby starsze**, tj. **8,0% wyrejestrowanych nabyły prawa do świadczeń przedemerytalnych** (w 2012 r. – 1.073, w 2011 r. – 686 osób).

Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu realizowane w grupie bezrobotnych powyżej 50 roku życia w 2013 roku

5. DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI OSÓB PO 50 ROKU ŻYCIA

5.1. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012–2013 oraz 2014–2020¹⁸

Program jest przedsięwzięciem kompleksowym, uwzględniającym obszary i kierunki wsparcia umożliwiające osiągnięcie celu głównego, jakim jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Jest on spójny z krajowymi dokumentami strategicznymi oraz stanowi integralny element działań na rzecz realizacji kilku Strategii: Rozwoju Kraju, Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Rozwoju Kapitału Społecznego oraz Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

Cel Programu

Program uwzględnia wewnętrzne zróżnicowanie populacji osób starszych i promuje działania mające na celu podtrzymanie aktywności osób starszych i zapewnienie ich udziału w życiu społecznym oraz działania ukierunkowane na osoby o ograniczonej samodzielności.

Celem Programu jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program ma przyczyniać się do pełniejszego korzystania z potencjału społeczno-zawodowego osób starszych, aby mogły one pełnić różne role społeczne w życiu publicznym. Ważne jest również uwzględnienie w działaniach ograniczeń wynikających z barier funkcjonalnych, na które narażone mogą być osoby starsze.

¹⁸ Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012–2013. Załącznik do Uchwały nr 137 Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2012 r., Warszawa, sierpień 2012 r., Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020. Uchwała nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r., Warszawa, grudzień 2013 r.; „Analiza sytuacji osób bezrobotnych w wieku 50+ na podstawie danych statystycznych”, PUP Lublin 2012 r.

Cel główny Programu realizowany jest przez cele szczegółowe:

- Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych poprzez tworzenie ofert odpowiadających problemom osób pozostających w niekorzystnej sytuacji; promowanie nowych rozwiązań na rzecz motywowania osób starszych do uczenia się dla zachowania aktywności, w tym szczególnie osób starszych pozostających w niekorzystnej sytuacji oraz tworzenie warunków dla rozwoju oferty edukacyjno-kulturalnej.
- Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej m.in. pogłębianie wiedzy na temat zmian biologicznych, zdrowotnych, społecznych zachodzących wraz z wiekiem w ramach przygotowywania społeczeństwa do starości.
- Rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej.
- Zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji poprzez rozwój systemów wsparcia umożliwiających zaspokojenie specyficznych dla wieku podeszłego potrzeb w szczególności osobom starszym o ograniczonej samodzielności oraz rozwój usług społecznych w sferze sportu, turystyki, rekreacji i kultury.

W okresie realizacji Programu (lata 2012-2020) zakłada się:

- dofinansowanie rozwoju oraz powstania nowej oferty edukacyjnej dla osób starszych, zwiększenie dostępu do zajęć edukacyjnych w ramach już istniejących oraz nowo utworzonych organizacji m.in. na terenach defaworyzowanych, przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury oświatowo-kulturalnej dla osób starszych;

- wspieranie różnych form edukacji i uczenia się na rzecz poprawy umiejętności osób starszych, w tym zwłaszcza umiejętności cyfrowych oraz szczególnie w odniesieniu do osób pozostających w niekorzystnej sytuacji;
- podnoszenie jakości personelu zajmującego się zawodowo i ochotniczo aktywizacją społeczną osób starszych;
- dofinansowanie innych form aktywności społecznej osób starszych;
- zwiększenie oferty oraz podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych, w tym dostosowanie tej oferty odpowiednio do potrzeb i możliwości starszych osób niepełnosprawnych lub o ograniczonej sprawności ruchowej.

Działania na rzecz osób starszych w dokumentach strategicznych wymienionych w programie rządowym

Program jest integralnym elementem działań na rzecz realizacji Strategii Rozwoju Kraju, Strategii Polityki Społecznej oraz Strategii Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK) została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r. Jest „dokumentem planistycznym określającym podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym”. Spaja ona wszelkie działania rozwojowe podejmowane na rzecz poprawy warunków społeczno-gospodarczych. Jej zadaniem jest zaprogramowanie rozwoju i modernizacji kraju.

Celem głównym SRK jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin. W ramach SRK wyodrębnione są następujące priorytety:

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki,
- poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej,
- wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości,

- budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa,
- rozwój obszarów wiejskich,
- rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

SRK zakłada zwiększenie dostępności usług społecznych, rozwój uczenia się przez całe życie/kształcenia ustawicznego oraz zbudowanie kompleksowego systemu opiekuńczego, aktywizującego i integrującego osoby starsze w środowiskach lokalnych.

Strategia Polityki Społecznej (SPS) została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 r. Celem SPS jest zbudowanie zintegrowanego systemu polityki państwa prowadzącej do ułatwienia wszystkim obywatelom równego dostępu do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przy zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli. *Analiza sytuacji osób bezrobotnych w wieku 50+ na podstawie danych statystycznych. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego* SPS zawiera priorytety, które pośrednio bądź bezpośrednio realizowane będą przez działania w ramach Programu. Zaliczyć do nich można:

- wdrożenie aktywnej polityki społecznej,
- kompleksową rehabilitację i aktywizację osób niepełnosprawnych,
- budowę systemu wsparcia dla osób w wieku poprodukcyjnym,
- aktywizację i mobilizację partnerów lokalnych,
- partnerstwo publiczno-społeczne jako podstawa rozwoju usług społecznych.

Kluczowymi kierunkami działania wpisującymi się w założenia Programu są m.in. wspieranie rozwoju różnych form aktywizacji edukacyjnej oraz społecznej klientów pomocy społecznej, w tym wolontariatu; rozwój systemu informacji obywatelskiej opartego na społecznościach lokalnych; zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych; wspieranie rozwiązań służących pełniejszej integracji społecznej osób

w wieku poprodukcyjnym; wspieranie i wzmacnianie lokalnych społeczności sąsiedzkich osób starszych (w ramach samopomocy), wspieranie różnych form samoorganizacji i uczestnictwa w życiu społecznym; rozwój działań wspierających więzi międzypokoleniowe i wzmacniające poczucie odpowiedzialności młodszych pokoleń za opiekę nad osobami starszymi; uwzględnienie potrzeby aktywizacji osób starszych w systemie kształcenia ustawicznego; zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji programów dla osób starszych oraz tworzenie warunków uczestnictwa osób w podeszłym wieku w kulturze i wypoczynku.

Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009-2015 (SWRSO) to długofalowy dokument mający na celu kształtowanie procesu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. SWRSO stanowi instrument realizacji polityki rozwoju w zakresie rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego. Celem SWRSO jest wzmocnienie podmiotowości obywateli i ich wspólnot oraz stworzenie warunków dla rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

SWRSO zakłada realizację czterech priorytetowych kierunków:

- aktywni, świadomi obywatele, aktywne wspólnoty lokalne,
- silne organizacje pozarządowe w dobrym państwie,
- rozwój organizacji pozarządowych na rzecz integracji społecznej,
- rozwój przedsiębiorczości społecznej.

Wśród głównych kierunków działania, które są zbieżne z założeniami Programu, można wymienić: tworzenie infrastruktury dla lokalnej aktywności obywatelskiej, edukację obywatelską, aktywizację obywateli w sprawach publicznych, zapewnienie dostępu do usług społecznych grupom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym (w tym osobom starszym), zapewnienie tworzenia i funkcjonowania mechanizmów kompleksowego wsparcia integracji społecznej itd.

Dokument strategiczny „Perspektywa uczenia się przez całe życie” nie ma statusu strategii rozwoju. Zgodnie z „Planem uporządkowania strategii rozwoju” ma on status tzw. dodatkowego dokumentu strategicznego. Został on przygotowany

przez Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji na podstawie zobowiązań międzynarodowych, w szczególności na podstawie zobowiązań wynikających z ustanowienia Europejskiej przestrzeni uczenia się przez całe życie oraz zaleceń Rady UE w sprawie Krajowego Programu Reform Polski.

Rezolucja Rady UE w sprawie odnowionej europejskiej agendy na rzecz uczenia się dorosłych

Rezolucja została przyjęta w listopadzie 2011 r. podczas polskiej prezydencji w Radzie UE. Przyjęcie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych wspiera kontynuowanie i inspirowanie działań na rzecz uczenia się dorosłych. Europejska agenda w zakresie uczenia się dorosłych jest uruchomieniem konkretnego, wspólnego dla całej Unii Europejskiej programu, wpisującego się w strategię uczenia się przez całe życie. Agenda uzupełnia europejską współpracę w obszarach edukacji szkolnej, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego.

Uczenie się przez całe życie oznacza uczenie się od wieku przedszkolnego, poprzez okres szkolny, a także całe dorosłe życie – również po przejściu na emeryturę. Uczenie się dorosłych jest bardzo ważnym etapem uczenia się przez całe życie i obejmuje obszar działań polegających na uczeniu się formalnym, pozaformalnym i nieformalnym – w ramach kształcenia ogólnego oraz zawodowego.

Nowa perspektywa finansowa 2014–2020 na środki z Europejskiego Funduszu Społecznego

Program jest zgodny z celami perspektywy Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014–2020. Program odpowiada na dwa cele perspektywy: inwestowanie w uczenie się przez całe życie, edukację i nabywanie umiejętności oraz walkę z ubóstwem i promowanie inkluzji społecznej. Powyższe cele wprowadzają priorytety dotyczące m.in. poprawy dostępności i uczestnictwa w różnych formach, m.in.: aktywnej integracji społecznej osób w każdej grupie wiekowej, aktywnego

starzenia się w zdrowiu, poprawy dostępności różnego rodzaju wysokiej jakości usług społecznych, w tym przeznaczonych dla seniorów.

Wskaźnik Aktywnego Starzenia

Zmieniająca się sytuacja demograficzna stawia przed krajami Unii Europejskiej, również przed Polską, wyzwania związane z planowaniem i kształtowaniem polityki na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się. Narzędziem służącym realizacji tego zadania może być Wskaźnik Aktywnego Starzenia się wyznaczony przez Komisję Europejską w ramach Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012. Wskaźnik ten identyfikuje potencjał osób starszych w obszarze zatrudnienia, życia społecznego, samodzielnej egzystencji oraz możliwości aktywnego starzenia się.

Wskaźnik Aktywnego Starzenia się (AAI) jest wskaźnikiem złożonym z 22 indywidualnych wskaźników.

Zakres przedmiotowy wskaźnika:

1. Zatrudnienie
2. Partycypacja społeczna
3. Niezależne, zdrowe i bezpieczne życie
4. Warunki aktywnego starzenia się.

Dla Polski wskaźnik ten wynosi 27,3 przy założeniu, że 100 opisuje sytuację idealną, tzn. 100-procentową realizację zadań wszystkich obszarów oraz 100-procentową partycypację osób starszych we wszystkich obszarach. W rankingu ogólnym krajów UE Polska zajmuje 27 – ostatnie miejsce. W ramach obszarów Polska zajęła odpowiednio miejsce 24. w obszarze zatrudnienia, miejsce 27. w obszarze partycypacji społecznej, miejsce 21. w obszarze samodzielnej egzystencji oraz miejsce 22. w obszarze możliwości aktywnego starzenia się.

Najwyższym poziomem AAI odznaczają się Szwecja (44,0), Dania (40,2) oraz Irlandia (39,4). Oznacza to, że przed Polską stoi wyzwanie podjęcia szeroko zakrojonych działań we wszystkich obszarach uwzględnionych w tym wskaźniku.

Priorytety Programu ASOS 2014–2020 stanowią realizację tego zadania w zakresie działalności organizacji pozarządowych partycypacji społecznej wolontariatu czy edukacji.

Formy edukacji dla osób starszych

Edukacja osób starszych przybiera formy edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej. Z danych Eurostatu wynika, że w Polsce w 2011 r. kształcenie i szkolenie dotyczyło 0,9% populacji osób w wieku 50–74 lata, podczas gdy przeciętnie w krajach UE 27 – 4,2%.

Obserwując dane od 2005 r., można stwierdzić, że odsetek ten jest prawie niezmienny, zarówno dla krajów UE (od 4,5 do 4,2), jak i dla Polski (od 1,2 do 0,9). W populacji kobiet w wieku 50–74 lata, podobnie jak w całej Unii Europejskiej, odsetek kształcących się był wyższy niż w populacji mężczyzn w tej samej grupie wieku.

Z danych Eurostat wynika również, że uczestnictwo osób dorosłych w Polsce w kształceniu i szkoleniu jest silnie uzależnione od ich wieku, poziomu wykształcenia i formy edukacji (edukacji formalnej lub pozaformalnej). Pomiędzy najmłodszymi osobami dorosłymi (grupa wieku 18–24 lata) i najstarszymi (50+ i 60+) oraz najniżej i najwyżej wykształconymi istnieje w Polsce widoczna na tle UE różnica. Nakłada się na to różny poziom uczestnictwa w edukacji formalnej i pozaformalnej.

5.2. Działania na rzecz poprawy sytuacji osób po 50 roku życia w województwie świętokrzyskim

Działania wykazane w Świętokrzyskim Planie Działań na Rzecz Zatrudnienia w 2013 roku zostały ujęte w ramach 4 priorytetów tematycznych, wyznaczających główne kierunki polityki zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich.

Działania na rzecz poprawy sytuacji osób po 50 roku życia realizowane były w ramach **Priorytetu 1. Kompleksowe wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu** w ramach **Poddziałania 6.1.1.**

„Wsparcie osób bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Rosnący poziom bezrobocia, powodowany konsekwencjami spowolnienia gospodarczego, determinuje konieczność intensyfikacji działań wspierających osoby dotknięte bezrobociem. Największy nacisk zostaje położony na aktywizację grup wymagających szczególnej interwencji: osób w wieku do 30 oraz **powyżej 50 roku życia**, długotrwale bezrobotnych, kobiet, osób niepełnosprawnych, bezrobotnych bez kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego. Dodatkowe preferencje w dostępie do niektórych form aktywizacji świadczonych przez powiatowe urzędy pracy będą mieć także osoby bezrobotne wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia oraz bezrobotni, którzy nie podjęli zatrudnienia po odbyciu kary pozbawienia wolności.

Osią finansową tych działań były środki budżetu państwa pochodzące z Funduszu Pracy, jak również środki Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Europejski Fundusz Społeczny), do których powiatowe urzędy pracy uzyskały dostęp poprzez realizację projektów systemowych.

Wojewódzki Urząd Pracy, wzorem lat ubiegłych, wspierał starania samorządów powiatowych o pozyskanie dodatkowych środków na aktywizację osób bezrobotnych w ramach rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Dla powyższych programów został określony minimalny pułap efektywności zatrudnieniowej, która nie może być niższa niż 55,7%, przy czym **wskaźnik efektywności zatrudnieniowej dla osób w wieku 50-64 lata** uplasować się ma na poziomie **co najmniej 35%**.

Wsparciem w ramach projektu objętych miało być co najmniej 1.900 mieszkańców regionu pozostających bez zatrudnienia, w tym 440 osób niepełnosprawnych.

Typy projektów możliwe do realizacji w ramach konkursu A2 kierowanego do wszystkich osób pozostających bez zatrudnienia w regionie, polegają na realizacji programów aktywizacji zawodowej obejmujących minimum 3 spośród następujących form wsparcia:

- pośrednictwo pracy i/lub poradnictwo zawodowe,
- staże/praktyki zawodowe, szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych,
- subsydiowanie zatrudnienia;
- wyposażenie lub doposażenie stanowisk pracy – wyłącznie w połączeniu z subsydiowanym zatrudnieniem;
- jednorazowy dodatek relokacyjny w wysokości 5.000 zł brutto dla osoby, która uzyskała zatrudnienie w odległości powyżej 50 km od miejsca stałego zamieszkania z przeznaczeniem na pokrycie kosztów dojazdu lub/i zakwaterowania w początkowym okresie zatrudnienia.

6. WARUNKI ŻYCIA I OCZEKIWANIA OSÓB POWYŻEJ 60 ROKU ŻYCIA¹⁹

W 2013 r. zostało przeprowadzone badanie socjologiczne pn.: „Sytuacja i potrzeby osób starszych w województwie świętokrzyskim” w ramach realizacji projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 1.2. Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej Priorytet 1 Zatrudnienie i integracja społeczna Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Badania przeprowadzono na grupie ponad 3,5 tys. mieszkańców województwa w wieku 60 i więcej lat. Oprócz seniorów ankietowano także przedstawicieli Ośrodków Pomocy Społecznej i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie we wszystkich gminach i powiatach województwa oraz samorządowców.

Celem badania była diagnoza sytuacji i potrzeb osób starszych (60+) w województwie poprzez:

- poznanie subiektywnych opinii seniorów na temat swojej sytuacji życiowej w aspekcie społecznym, zdrowotnym i ekonomicznym,
- określenie stanu wiedzy osób starszych na temat dostępnych usług pomocy społecznej, usług z zakresu ochrony zdrowia oraz aktywizacji społecznej, określenie odsetka osób korzystających z tego typu usług oraz poznanie subiektywnych opinii seniorów na temat dostępnych usług w tym zakresie,
- określenie: potrzeb seniorów w obrębie czynników wpływających na stopień korzystania ze świadczeń pomocy społecznej i działań aktywizacyjnych, działań podejmowanych na rzecz seniorów przez samorządy gminne i powiatowe województwa świętokrzyskiego,

¹⁹ Na podstawie „Sytuacja i potrzeby osób starszych w województwie świętokrzyskim” Raport z badania przeprowadzonego w 2013 r., Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2014.

- określenie liczby podmiotów publicznych i niepublicznych działających na rzecz osób 60+, uzyskanie informacji na temat rangi kwestii potrzeb seniorów w ramach polityki społecznej prowadzonej przez samorządy gminne i powiatowe oraz dokonanie analizy oferty samorządów gminnych i powiatowych ukierunkowanej na wsparcie seniorów.

Nawet 90% badanych starszych osób za podstawowy problem uznaje ciężką sytuację materialną. Mieszkańcy regionu, podobnie jak innych województw ściany wschodniej, otrzymują najniższe renty i emerytury w kraju - ok. 1.600 zł brutto. Aż 87% respondentów utrzymywało się z emerytur; jedynie 4,2% młodszych badanych (do 70 roku życia) pracowało jeszcze zawodowo lub podejmowało prace dorywcze.

Drugim problemem jest samotność, wywołana małą dzietnością oraz migracją średnich i młodych pokoleń. Do tego należy dodać małą aktywność społeczną i marginalizację osób starszych, na którą często sami się skazują. Pomimo tego, 73,7% badanych seniorów jest zadowolonych z życia.

Jedynie 16-17% świętokrzyskich seniorów angażuje się w działalność organizacji pozarządowych. Największa aktywność skupia się w tej kategorii jedynie wokół organizacji kościelnych. Im starszy wiek, tym mniejsze zaangażowanie w działalność obywatelską czy społeczną.

Formy aktywności, dominujące wśród badanych, to: oglądanie telewizji (91% robi to codziennie lub raz w tygodniu), zajmowanie się działką lub ogrodem, spacerowanie i czytanie prasy. 57,1% badanych raz w tygodniu uczestniczy w nabożeństwach lub w życiu parafii.

Świętokrzyscy seniorzy mają stosunkowo łatwy dostęp do klubów seniora w miastach, czy Kół Gospodyń Wiejskich na wsiach. Jednakże zarówno kluby seniora jak i domy kultury odwiedza niewielu starszych.

Poza zasięgiem świętokrzyskich seniorów są Uniwersytety Trzeciego Wieku, obecne jedynie w większych miastach i wciąż mało popularne. Powszechnie niedostępne są także adresowane do starszych zajęcia: ruchowe, komputerowe, czy językowe.

Respondenci pozytywnie ocenili dostępność do lekarzy pierwszego kontaktu (ponad 80% wskazań), ale prawie dwa razy mniej optymistycznie odczuwali możliwość zasięgnięcia porady lekarza specjalisty. Pod tym względem najwięcej problemów mają seniorzy mieszkający w małych miejscowościach regionu, a najlepiej jest w Kielcach.

Na potrzebę korzystania z usług i pomocy opieki lub pielęgniarstwa wskazywali przede wszystkim najstarsi z badanych - osoby powyżej 81 roku życia. Oni też najczęściej mówili o potrzebie pobytu w placówce świadczącej opiekę dzienną lub całodobową dla starszych i chorych. Bardzo odczuwany jest brak Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych dla ciężko chorych - ich rolę próbują spełnić przepełnione Domy Pomocy Społecznej.

Jak wynika z analizy, w gminach i powiatach brakuje wsparcia, dedykowanego seniorom w sytuacjach kryzysowych, np. poradnictwa przygotowującego do życia z chorobą i niepełnosprawnością czy działań edukacyjnych, dotyczących uzależnień. Za niepokojące zjawisko uznano słabe wykorzystanie potencjału ludzi starszych, często będących w dobrej kondycji zdrowotnej, np. zaangażowanie ich w opiekę przedszkolną, edukację szkolną czy samopomoc.

Autorzy badania rekomendują opracowanie i wdrożenie fakultatywnego programu regionalnego i programów lokalnych na rzecz wsparcia seniorów. Postulują także opracowanie programu kształcenia i dokształcania kadr dla potrzeb geriatrii i gerontologii społecznej.

Wskazują również m.in. na potrzebę opracowania programu przygotowującego seniorów do pracy wolontariackiej, rozwijanie infrastruktury socjalnej na rzecz starszych oraz inicjowanie kampanii edukacyjnych, przeciwdziałających marginalizacji seniorów.

7. PODSUMOWANIE

- Od lat systematycznie zmniejsza się liczba ludności województwa i kraju. Na koniec 2013 roku w świętokrzyskim mieszkało 1.268,2 tys. osób, tj. o 5,8 tys. mniej niż w końcu 2012 roku.
- Większość ludności województwa stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 62,9% (w kraju – 63,4%), w wieku przedprodukcyjnym znajduje się – 17,3% (w kraju – 18,2%), a w wieku poprodukcyjnym – 19,8% (w kraju – 18,4%).
- Populacja mieszkańców powyżej 50 roku życia w 2013 roku liczyła 480.728 osób, co stanowiło 37,9% ogółu ludności województwa. Od 2000 roku w grupie tej nastąpił wzrost o 96,5 tys. osób (o 25,1%).
- W kolejnych latach wyraźnie pogorszy się struktura wiekowa ludności - o 29% spadnie liczebność populacji w wieku przedprodukcyjnym, a o 23% - w wieku aktywności zawodowej. Proces starzenia się społeczeństwa w województwie przebiegał będzie szybciej niż przeciętnie w kraju. Do 2035 r. grupa osób w wieku emerytalnym wzrośnie o 30%. Wyniki prognoz wskazują, że w perspektywie 22 lat, tj. do 2035 roku co trzeci mężczyzna i częściej niż co trzecia kobieta będą w wieku powyżej 60 lat.
- Jak wynika z BAEL grupa wiekowa 45-54 lata charakteryzowała się korzystnymi wskaźnikami aktywności ekonomicznej. W 2013 roku współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 81,8% i pomimo nieznacznego spadku nadal plasował reprezentantów tej grupy na wysokiej pozycji w rankingu aktywności ekonomicznej (po 35-44 latach - 85,7% oraz 25-34 latkach - 85,0%). W grupie tej odnotowano również jeden z najwyższych wskaźników zatrudnienia wynoszący 76,2%, co oznacza wzrost o 0,7 pkt proc. w odniesieniu do 2012 r. (wyższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano tylko w grupie 35-44 lata - 78,6%). Stopa bezrobocia natomiast uległa obniżeniu do poziomu 6,8% (w 2012 r. - 8,8%, w 2011 r. - 9,6%) i była jedną z najniższych.

- W grupie 55 lat i więcej współczynnik aktywności zawodowej (25,1%), jak również wskaźnik zatrudnienia (23,4%) były najniższe spośród wszystkich grup wiekowych, przy czym obserwujemy wzrost aktywności zawodowej i zatrudnienia osób w starszych grupach wiekowych. W porównaniu do 2012 roku współczynnik aktywności zawodowej wzrósł o 0,8 pkt proc., natomiast wskaźnik zatrudnienia - o 0,9 pkt proc. Wśród osób powyżej 55 roku życia występuje najniższa stopa bezrobocia (w 2013 r. - 6,5%) i wskaźnik ten zmniejsza się z roku na rok (w 2012 r. - 7,1%, w 2011 r. - 7,3%).
- Na koniec 2013 roku w powiatowych urzędach pracy województwa zarejestrowane były 20.104 osoby, które ukończyły 50 lat. Udział tej subpopulacji w strukturze bezrobotnych zwiększył się z 20,1% w 2011 roku do 22,3% w 2013 roku.
- Wśród osób powyżej 50 lat zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy dominują mężczyźni (w 2013 r. - 62,2%), a ich udział w bezrobociu tej grupy jest ponad półtorakrotnie wyższy niż kobiet (37,8%). W ogólnej liczbie bezrobotnych również przeważają mężczyźni (51,4%), jednak ich dominacja nie jest tak wyraźna jak w grupie starszych bezrobotnych.
- Struktura bezrobotnych pięćdziesięciolatków ze względu na miejsce zamieszkania kształtuje się odmiennie niż populacji ogółem zarejestrowanych. Wśród starszych bezrobotnych dominują osoby zamieszkałe w mieście (w 2013 r. - 53,3%), zaś wśród ogółu bezrobotnych przeważają mieszkańcy wsi (56,2%).
- Bezrobotni powyżej 50 roku życia charakteryzują się niższym poziomem wykształcenia oraz dłuższym czasem pozostawania bez pracy w porównaniu do ogółu bezrobotnych. Na koniec 2013 roku w analizowanej grupie wiekowej udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym wyniósł łącznie 70,6% (analogiczny odsetek w ogółem wynosił 49,1%). Niski poziom wykształcenia wpływa na wydłużenie okresu

pozostawania w ewidencji bezrobotnych. Pracy powyżej roku poszukiwało 46,7% bezrobotnych po 50 roku życia (w ogółem udział ten był niższy i wyniósł 38,2%).

- Osoby w wieku 50 lat i więcej pomimo posiadanego doświadczenia - na koniec 2013 r. w grupie tej odsetek osób ze stażem pracy co najmniej 20-letnim wyniósł 45,0% (podczas, gdy wśród ogółu bezrobotnych taki staż pracy posiadało 12,2%), pozostają w trudnej sytuacji na rynku pracy m.in. również z uwagi na nieznamość nowych technologii.
- Na przestrzeni 2013 roku zanotowano 18.590 nowo zarejestrowanych, którzy ukończyli 50 lat (o 8,9% więcej niż w 2012 roku oraz 10,8% więcej niż w 2011 r.), wyłączono zaś z ewidencji 16.372 osoby (o 2,8% więcej niż w 2012 roku oraz 1,0% więcej niż w 2011 r.).
- Wskaźnik płynności rynku pracy informujący o udziale liczby bezrobotnych, którzy podjęli pracę do liczby nowo zarejestrowanych, w 2013 roku był znacznie niższy w grupie powyżej 50 roku życia (35,7%) niż w ogólnej populacji bezrobotnych (43,7%).
- Podstawową przyczynę wyłączenia z ewidencji bezrobotnych stanowiły podjęcia pracy. W 2013 roku zatrudnienie uzyskało 6.636 osób powyżej 50 roku życia (40,5% ogółu wyrejestrowanych w tej grupie). Oznacza to, iż więcej osób uzyskało zatrudnienie zarówno w porównaniu do 2012 r. (o 630), jak i 2011 r. (o 698).
- W latach 2011-2013 powiatowe urzędy pracy zaktywizowały ponad 8,3 tys. bezrobotnych powyżej 50 roku życia. W 2013 roku aktywnymi programami rynku pracy objęte zostały 2.893 osoby w wieku powyżej 50 roku życia, tj. 13,5% ogółu bezrobotnych aktywizowanych przez powiatowe urzędy pracy, w tym w ramach:

- staży	787 bezrobotnych (27,2% osób starszych aktywizowanych w tym okresie),
- robót publicznych	547 (18,9%),
- prac interwencyjnych	539 (18,6%),
- prac społecznie użytecznych	384 (13,3%),
- szkoleń	278 (9,6%),
- podjęć działalności gospodarczej	174 (6,0%),
- podjęć pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	145 (5,0%).

ANEKS STATYSTYCZNY

**TABLICA 1. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
WEDŁUG WOJEWÓDZTW**

stan na koniec grudnia 2013 r.

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	w tym powyżej 50 roku życia	udział %
0	1	2	3
Dolnośląskie	153 558	45 500	29,6
Kujawsko - Pomorskie	150 145	33 859	22,6
Lubelskie	134 042	26 142	19,5
Lubuskie	59 805	15 864	26,5
Łódzkie	151 626	41 539	27,4
Małopolskie	164 434	34 337	20,9
Mazowieckie	283 196	73 037	25,8
Opolskie	51 636	14 081	27,3
Podkarpackie	154 216	29 493	19,1
Podlaskie	70 889	17 647	24,9
Pomorskie	114 148	27 778	24,3
Śląskie	208 296	53 706	25,8
Świętokrzyskie	90 124	20 104	22,3
Warmińsko - Mazurskie	115 873	27 677	23,9
Wielkopolskie	144 832	32 046	22,1
Zachodniopomorskie	111 063	31 748	28,6
POLSKA	2 157 883	524 558	24,3

**TABLICA 2. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM**

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych wg stanu na 31.12.2013 r.		
	Ogółem	w tym powyżej 50 roku życia	
		osoby	udział %
0	1	2	3
m. Kielce	12 167	3 553	29,2
Skarżyski	7 703	2 121	27,5
Starachowicki	6 975	1 881	27,0
POLSKA	2 157 883	524 558	24,3
Ostrowiecki	9 249	2 222	24,0
Świętokrzyskie	90 124	20 104	22,3
Konecki	7 802	1 725	22,1
Pińczowski	1 886	385	20,4
Jędrzejowski	5 454	1 087	19,9
Kielecki	15 107	2 967	19,6
Włoszczowski	3 172	623	19,6
Staszowski	4 153	753	18,1
Buski	3 459	617	17,8
Opatowski	5 675	1 003	17,7
Sandomierski	5 030	834	16,6
Kazimierski	2 292	333	14,5

**TABLICA 3. BEZROBOTNE KOBIETY I BEZROBOTNI MĘŻCZYŹNI
POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW**

stan na koniec grudnia 2013 r.

Wyszczególnienie	Bezrobotne kobiety	Bezrobotne kobiety powyżej 50 roku życia	Udział %	Bezrobotni mężczyźni	Bezrobotni mężczyźni powyżej 50 roku życia	Udział %
0	1	2	3	4	5	6
Buski	1 597	180	11,3	1 862	437	23,5
Jędrzejowski	2 895	427	14,7	2 559	660	25,8
Kazimierski	1 056	100	9,5	1 236	233	18,9
Kielecki	7 142	1 049	14,7	7 965	1 918	24,1
m. Kielce	5 532	1 351	24,4	6 635	2 202	33,2
Konecki	4 067	727	17,9	3 735	998	26,7
Opatowski	2 664	354	13,3	3 011	649	21,6
Ostrowiecki	4 695	942	20,1	4 554	1 280	28,1
Pińczowski	964	127	13,2	922	258	28,0
Sandomierski	2 556	297	11,6	2 474	537	21,7
Skarżyski	3 626	863	23,8	4 077	1 258	30,9
Starachowicki	3 174	705	22,2	3 801	1 176	30,9
Staszowski	2 133	245	11,5	2 020	508	25,1
Włoszczowski	1 737	227	13,1	1 435	396	27,6
Świętokrzyskie	43 838	7 594	17,3	46 286	12 510	27,0
POLSKA	1 099 456	209 075	19,0	1 058 427	315 483	29,8

TABLICA 4. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW W LATACH 2011 - 2013

stan na koniec grudnia

Powiaty	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia wg stanu na koniec roku				Wzrost liczby bezrobotnych w porównaniu do:			
	2011 r.		2012 r.		2013 r.		2011	
	1	2	3	4	5	6	7	8
0								
Buski	503	545	617	114	22,7	72		13,2
Jędrzejowski	901	921	1 087	186	20,6	166		18,0
Kazimierski	297	311	333	36	12,1	22		7,1
Kielecki	2 252	2 472	2 967	715	31,7	495		20,0
m. Kielce	2 930	3 257	3 553	623	21,3	296		9,1
Konecki	1 560	1 538	1 725	165	10,6	187		12,2
Opatowski	871	946	1 003	132	15,2	57		6,0
Ostrowiecki	1 821	1 966	2 222	401	22,0	256		13,0
Pińczowski	272	316	385	113	41,5	69		21,8
Sandomierski	732	749	834	102	13,9	85		11,3
Skarżyski	1 863	1 998	2 121	258	13,8	123		6,2
Starachowicki	1 594	1 723	1 881	287	18,0	158		9,2
Staszowski	614	573	753	139	22,6	180		31,4
Włoszczowski	529	571	623	94	17,8	52		9,1
WOJEWÓDZTWO	16 739	17 886	20 104	3 365	20,1	2 218		12,4

**TABLICA 5. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA ZAMIESZKALI NA WSI I W MIEŚCIE
WEDŁUG POWIATÓW W LATACH 2011 - 2013**

stan na koniec grudnia

Powiaty	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia					
	zamieszkałych na wsi			zamieszkałych w mieście		
	2011 r. 1	2012 r. 2	2013 r. 3	2011 r. 4	2012 r. 5	2013 r. 6
0						
Buski	318	341	406	185	204	211
Jędrzejowski	492	518	608	409	403	479
Kazimierski	166	174	195	131	137	138
Kielecki	2 047	2 257	2 729	205	215	238
m. Kielce	-	-	-	2 930	3 257	3 553
Konecki	1 081	1 081	1 205	479	457	520
Opatowski	647	702	765	224	244	238
Ostrowiecki	511	537	621	1 310	1 429	1 601
Pińczowski	145	160	198	127	156	187
Sandomierski	402	416	471	330	333	363
Skarżyski	569	604	633	1 294	1 394	1 488
Starachowicki	490	542	615	1 104	1 181	1 266
Staszowski	390	390	493	224	183	260
Włoszczowski	385	400	457	144	171	166
WOJEWÓDZTWO	7 643	8 122	9 396	9 096	9 764	10 708

**TABLICA 6. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA Z PRAWEM I BEZ PRAWA DO ZASIŁKU
WEDŁUG POWIATÓW**

stan na koniec grudnia 2013 r.

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia z prawem do zasiłku	Procentowy udział bezrobotnych z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia bez prawa do zasiłku	Procentowy udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych powyżej 50 roku życia
	0	1	2	3	4
1	Buski	116	18,8%	501	81,2%
2	Jędrzejowski	200	18,4%	887	81,6%
3	Kazimierski	31	9,3%	302	90,7%
4	Kielecki	687	23,2%	2 280	76,8%
5	m. Kielce	606	17,1%	2 947	82,9%
6	Konecki	501	29,0%	1 224	71,0%
7	Opatowski	98	9,8%	905	90,2%
8	Ostrowiecki	534	24,0%	1 688	76,0%
9	Pińczowski	80	20,8%	305	79,2%
10	Sandomierski	87	10,4%	747	89,6%
11	Skarżyski	431	20,3%	1 690	79,7%
12	Starachowicki	342	18,2%	1 539	81,8%
13	Staszowski	193	25,6%	560	74,4%
14	Włoszczowski	103	16,5%	520	83,5%
	Woj. świętokrzyskie	4 009	19,9%	16 095	80,1%
	Kraj	107 942	20,6%	416 616	79,4%

**TABLICA 7. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
ZAREJESTROWANI I WYREJESTROWANI W 2013 ROKU**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Kwartaly				w %
		I	II	III	IV	
		w liczbach bezwzględnych				
	2013 r.					
Nowo zarejestrowani bezrobotni - "napływ"	18 590	5 100	3 947	4 807	4 736	100,0%
z tego powracający do rejestracji :						
- po raz pierwszy	2 282	688	560	529	505	12,3%
- po raz kolejny (od 1990r.)	16 308	4 412	3 387	4 278	4 231	87,7%
w tym powracający do rejestracji :						
- po pracach interwencyjnych	171	37	33	43	58	0,9%
- po robotach publicznych	252	89	14	81	68	1,4%
- po stażu	953	243	76	289	345	5,1%
- po odbyciu przygotowania zawodowego dorosłych	0	0	0	0	0	0,0%
- po szkoleniu	285	66	125	49	45	1,5%
- po pracach społecznie użytecznych	355	45	49	71	190	1,9%
- po zakończeniu indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub kontraktu socjalnego	64	18	13	21	12	0,3%
Wyrejestrowani bezrobotni - "odpływ"	16 372	3 632	4 854	4 371	3 515	100,0%
z powodu :						
- podjęcia pracy	6 636	1 202	2 106	1 897	1 431	40,5%
z tego :						
- <i>pracy niesubsydiowanej</i>	5 194	911	1 556	1 544	1 183	31,7%
w tym: pracy sezonowej	102	16	41	25	20	0,6%
- <i>pracy subsydiowanej</i>	1 442	291	550	353	248	8,8%
w tym:						
- prac interwencyjnych	539	149	219	79	92	3,3%
- robót publicznych	547	84	210	191	62	3,3%
- podjęcia działalności gospodarczej	174	30	55	32	57	1,1%
- podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	145	20	54	38	33	0,9%
- inne	37	8	12	13	4	0,2%
- rozpoczęcia szkolenia	278	66	139	35	38	1,7%
- rozpoczęcia stażu	787	219	347	187	34	4,8%
- rozpoczęcia przygotowania zawodowego dorosłych	2	2	0	0	0	0,0%
- rozpoczęcia pracy społecznie użytecznej	384	177	109	66	32	2,3%
- rozpoczęcia realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisania kontraktu socjaln	124	32	60	17	15	0,8%
- odmowy bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia proponycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy	426	64	145	144	73	2,6%
- nie potwierdzenia gotowości do pracy	2 822	550	752	833	687	17,2%
- dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego	1 008	244	298	285	181	6,2%
- podjęcia nauki	0	0	0	0	0	0,0%
- ukończenia 60/65 lat	286	63	63	68	92	1,7%
- nabycia praw emerytalnych lub rentowych	572	151	159	132	130	3,5%
- nabycia praw do świadczenia przedemerytalnego	1 303	383	261	318	341	8,0%
- z innych przyczyn	1 744	479	415	389	461	10,7%

**TABLICA 8. REJESTROWANE BEZROBOCIE WŚRÓD OSÓB
POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
"NAPŁYW", "ODPŁYW" ORAZ PODJĘCIA PRACY**

Okresy	Bezrobotni nowo zarejestrowani "napływ"	w tym kobiety	Bezrobotni wyrejestrowani "odpływ"	w tym		Wskaźnik płynności ryнку pracy (5:1)* 100%
				kobiety	podjęcia pracy	
0	1	2	3	4	5	6
2013 rok	18 590	7 282	16 372	6 394	6 636	35,7
I kwartał	5 100	1 825	3 632	1 576	1 202	23,6
styczeń	2 199	736	1 176	543	403	18,3
luty	1 455	531	1 110	469	361	24,8
marzec	1 446	558	1 346	564	438	30,3
II kwartał	3 947	1 485	4 854	1 726	2 106	53,4
kwiecień	1 417	526	1 684	656	683	48,2
maj	1 247	438	1 733	588	806	64,6
czerwiec	1 283	521	1 437	482	617	48,1
III kwartał	4 807	2 168	4 371	1 672	1 897	39,5
lipiec	1 927	911	1 617	582	714	37,1
sierpień	1 357	601	1 334	532	545	40,2
wrzesień	1 523	656	1 420	558	638	41,9
IV kwartał	4 736	1 804	3 515	1 420	1 431	30,2
październik	1 552	645	1 374	524	640	41,2
listopad	1 549	595	1 130	473	421	27,2
grudzień	1 635	564	1 011	423	370	22,6

**TABLICA 9. "NAPŁYW" I "ODPŁYW" BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA
W TYM OSOBY KTÓRE PODJĘŁY PRACĘ WEDŁUG POWIATÓW**

Powiat	Bezrobotni nowo zarejestrowani (napływ)	Bezrobotni wyrejestrowani (odpływ)	w tym osoby, które podjęły pracę	Wskaźnik płynności ryнку pracy (3:1)* 100%
	2013 r.			
0	1	2	3	4
WOJEWÓDZTWO	18 590	16 372	6 636	35,7
Buski	600	528	201	33,5
Jędrzejowski	900	734	351	39,0
Kazimierski	220	198	59	26,8
Kielecki	3 073	2 578	1 013	33,0
m. Kielce	2 906	2 610	956	32,9
Konecki	2 012	1 825	888	44,1
Opatowski	635	578	168	26,5
Ostrowiecki	2 281	2 025	790	34,6
Pińczowski	310	241	93	30,0
Sandomierski	648	563	197	30,4
Skarżyski	1 993	1 870	715	35,9
Starachowicki	1 563	1 405	694	44,4
Staszowski	875	695	296	33,8
Włoszczowski	574	522	215	37,5

TABLICA 10. "NAPŁYW" BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW W LATACH 2011 - 2013

Powiaty	Nowo zarejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia w roku:			Udział % do ogółu nowo zarejestrowanych bezrobotnych w roku:		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
	1	2	3	4	5	6
0						
Buski	456	526	600	11,5	12,2	13,4
Jędrzejowski	764	789	900	14,6	16,2	15,2
Kazimierski	245	221	220	12,2	11,2	9,9
Kielecki	2 567	2 761	3 073	15,1	16,0	16,3
m. Kielce	2 940	2 818	2 906	20,5	20,0	20,6
Konecki	1 619	1 641	2 012	18,0	18,7	20,2
Opatowski	568	556	635	11,7	11,7	11,9
Ostrowiecki	1 991	1 976	2 281	17,5	18,2	19,7
Pińczowski	261	275	310	12,9	13,6	14,9
Sandomierski	555	574	648	10,4	11,2	12,2
Skarżyski	1 855	1 950	1 993	20,4	21,3	22,2
Starachowicki	1 649	1 577	1 563	18,3	17,6	17,8
Staszowski	781	791	875	12,2	13,2	14,4
Włoszczowski	526	615	574	14,7	16,4	15,4
WOJEWÓDZTWO	16 777	17 070	18 590	16,2	16,8	17,3

TABLICA 11. "ODPŁYW" BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW W LATACH 2011 - 2013

Powiaty	Wyrejestrowani bezrobotni powyżej 50 roku życia w roku:			Udział % do ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych w roku:		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
	1	2	3	4	5	6
0						
Buski	441	484	528	10,7	11,7	12,2
Jędrzejowski	712	769	734	13,8	15,8	13,6
Kazimierski	206	207	198	11,4	10,4	9,8
Kielecki	2 455	2 541	2 578	14,4	15,7	14,3
m. Kielce	2 912	2 491	2 610	19,5	18,8	19,2
Konecki	1 538	1 663	1 825	17,7	18,6	19,4
Opatowski	509	481	578	11,8	10,8	11,0
Ostrowiecki	2 005	1 831	2 025	17,8	17,3	17,6
Pińczowski	267	231	241	13,3	12,0	12,3
Sandomierski	460	557	563	9,4	10,9	11,2
Skarżyski	1 783	1 815	1 870	19,8	20,4	21,0
Starachowicki	1 626	1 448	1 405	18,0	17,0	15,6
Staszowski	709	832	695	11,5	14,2	11,4
Włoszczowski	584	573	522	15,8	15,5	14,8
WOJEWÓDZTWO	16 207	15 923	16 372	15,9	16,2	15,7

**TABLICA 12. REJESTROWANE BEZROBOCIE WŚRÓD OSÓB
POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW**

Powiat	Bezrobotni nowo zarejestrowani powyżej 50 roku życia (napływ) w 2013 r.	Bezrobotni wyrejestrowani powyżej 50 roku życia (odpływ) w 2013 r.	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia - stan na koniec:			
			31.12.2012 r.		31.12.2013 r.	
			liczba bezrobotnych	udział % do ogółu bezrobot.	liczba bezrobotnych	udział % do ogółu bezrobot.
0	1	2	3	4	5	6
Buski	600	528	545	16,6%	617	17,8%
Jędrzejowski	900	734	921	18,7%	1 087	19,9%
Kazimierski	220	198	311	14,9%	333	14,5%
Kielecki	3 073	2 578	2 472	17,4%	2 967	19,6%
m. Kielce	2 906	2 610	3 257	27,9%	3 553	29,2%
Konecki	2 012	1 825	1 538	21,3%	1 725	22,1%
Opatowski	635	578	946	16,9%	1 003	17,7%
Ostrowiecki	2 281	2 025	1 966	21,5%	2 222	24,0%
Pińczowski	310	241	316	17,9%	385	20,4%
Sandomierski	648	563	749	15,7%	834	16,6%
Skarżyski	1 993	1 870	1 998	26,1%	2 121	27,5%
Starachowicki	1 563	1 405	1 723	23,9%	1 881	27,0%
Staszowski	875	695	573	13,7%	753	18,1%
Włoszczowski	574	522	571	19,3%	623	19,6%
RAZEM	18 590	16 372	17 886	20,6%	20 104	22,3%

TABLICA 13. POZIOM WYKSZTAŁCENIA BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW

stan na koniec roku

Wykształcenie		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiaty													
			Buski	Jędrze- jowski	Kazimierski	Kielecki	Miasto Kielce	Konecki	Opato- wski	Ostro- wiecki	Pińczo- wski	Sando- mierski	Skarżyski	Staracho- wicki	Stasz- owski	Włosz- czowski
RAZEM	2011 r.	16 739	503	901	297	2 252	2 930	1 560	871	1 821	272	732	1 863	1 594	614	529
	2012 r.	17 886	545	921	311	2 472	3 257	1 538	946	1 966	316	749	1 998	1 723	573	571
	2013 r.	20 104	617	1 087	333	2 967	3 553	1 725	1 003	2 222	385	834	2 121	1 881	753	623
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
wyższe	2011 r.	521	13	13	3	30	223	27	7	57	7	19	52	52	11	7
	2012 r.	614	7	16	4	52	270	27	11	61	11	17	71	49	11	7
	2013 r.	760	15	23	2	59	326	37	9	83	12	25	83	58	19	9
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	3,8%	2,4%	2,1%	0,6%	2,0%	9,2%	2,1%	0,9%	3,7%	3,1%	3,0%	3,9%	3,1%	2,5%	1,4%
policealne i średnie zawodowe	2011 r.	3 426	96	149	46	329	837	245	105	400	49	143	471	347	124	85
	2012 r.	3 643	118	138	50	355	924	248	102	429	64	151	493	385	92	94
	2013 r.	4 122	113	187	53	422	1 011	286	105	514	91	153	538	413	133	103
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	20,5%	18,3%	17,2%	15,9%	14,2%	28,4%	16,6%	10,4%	23,1%	23,6%	18,3%	25,4%	21,9%	17,7%	16,5%
średnie ogólno- kształcące	2011 r.	914	21	52	13	92	228	100	43	100	22	27	99	77	17	23
	2012 r.	966	24	58	15	83	263	89	47	115	22	33	104	74	15	24
	2013 r.	1 020	22	59	16	115	265	112	35	129	23	33	96	75	16	24
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	5,1%	3,6%	5,5%	4,8%	3,9%	7,5%	6,5%	3,5%	5,8%	6,0%	4,0%	4,5%	4,0%	2,1%	3,9%

TABLICA 13. POZIOM WYKSZTAŁCENIA BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW

stan na koniec roku

c.d.

Wykształcenie		Powiaty														WOJEWÓDZTWO RAZEM	
		Buski	Jędrze- jowski	Kazimierski	Kielecki	Miasto Kielce	Konecki	Opato- wski	Ostro- wiecki	Pińczo- wski	Sando- mierski	Skarżyski	Staracho- wicki	Stasz- owski	Włosz- czowski		
zasadnicze zawodowe	2011 r.	164	311	102	862	911	528	296	624	99	264	748	558	212	167		
	2012 r.	183	326	104	979	1 017	560	357	714	109	273	799	638	226	212		
	2013 r.	213	398	123	1 173	1 181	660	415	781	138	319	866	716	287	231		
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	34,5%	36,6%	36,9%	39,5%	33,2%	38,3%	41,4%	35,2%	35,9%	38,2%	40,8%	38,1%	38,1%	37,1%		
gimnazjalne i poniżej	2011 r.	209	376	133	939	731	660	420	640	95	279	493	560	250	247		
	2012 r.	213	383	138	1 003	783	614	429	647	110	275	531	577	229	234		
	2013 r.	254	420	139	1 198	770	630	439	715	121	304	538	619	298	256		
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	41,2%	38,6%	41,8%	40,4%	21,7%	36,5%	43,8%	32,2%	31,4%	36,5%	25,4%	32,9%	39,6%	41,1%		

TABLICA 14. STAŻ PRACY BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW
stan na koniec roku

Staż pracy w latach		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiaty													
			Buski	Jędrzejowski	Kazimierski	Kielecki	Miasto Kielec	Konecki	Opolewski	Ostrowiecki	Pińczowski	Sandomierski	Skarżyski	Staszowski	Włoszczowski	
RAZEM	2011 r.	16 739	503	901	297	2 252	2 930	1 560	871	1 821	272	732	1 863	1 594	614	529
	2012 r.	17 886	545	921	311	2 472	3 257	1 538	946	1 966	316	749	1 998	1 723	573	571
	2013 r.	20 104	617	1 087	333	2 967	3 553	1 725	1 003	2 222	385	834	2 121	1 881	753	623
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	2011 r.	1 064	19	26	14	171	230	74	53	115	11	59	77	110	42	63
do 1 roku	2012 r.	1 104	18	34	12	177	257	59	65	123	12	52	84	96	47	68
	2013 r.	1 251	21	40	17	223	273	76	68	121	17	60	108	107	54	66
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	6,2%	3,4%	3,7%	5,1%	7,5%	7,7%	4,4%	6,8%	5,4%	4,4%	7,2%	5,1%	5,7%	7,2%	10,6%
1 - 5	2011 r.	1 337	32	83	27	189	221	111	113	133	24	70	147	89	49	49
	2012 r.	1 366	34	91	27	183	214	107	124	131	29	72	159	98	51	46
	2013 r.	1 557	38	107	28	230	241	133	131	158	26	91	161	109	52	52
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	7,8%	6,2%	9,8%	8,5%	7,8%	6,8%	7,7%	13,0%	7,1%	6,8%	10,9%	7,6%	5,8%	6,9%	8,3%
5 - 10	2011 r.	1 535	47	93	43	226	223	174	100	144	24	79	143	127	62	50
	2012 r.	1 641	47	99	42	231	258	152	116	163	30	88	158	145	58	54
	2013 r.	1 951	60	118	46	296	293	194	128	201	31	95	166	165	84	74
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	9,7%	9,7%	10,9%	13,8%	10,0%	8,3%	11,2%	12,8%	9,1%	8,1%	11,4%	7,8%	8,8%	11,2%	11,9%

TABLICA 14. STAŻ PRACY BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW

stan na koniec roku

c.d.

Staż pracy w latach		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiaty													
			Buski	Jędrze- jowski	Kazimierski	Kielecki	Miasto Kielce	Konecki	Opato- wski	Ostro- wiecki	Pińczo- wski	Sando- merski	Skarżyski	Staracho- wicki	Stasz- owski	Włosz- czowski
10 - 20	2011 r.	4 335	136	256	63	582	627	474	223	479	66	200	508	439	162	120
	2012 r.	4 520	171	231	62	616	727	446	227	495	81	205	541	466	145	107
	2013 r.	5 252	178	286	71	748	828	521	247	577	96	234	599	522	208	137
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	26,1%	28,8%	26,3%	21,3%	25,2%	23,3%	30,2%	24,6%	26,0%	24,9%	28,1%	28,2%	27,7%	27,6%	22,0%
	2011 r.	5 407	143	311	66	661	990	515	187	663	95	175	650	616	193	142
20 - 30	2012 r.	5 788	154	287	74	800	1 127	514	203	692	103	183	670	643	171	167
	2013 r.	6 417	175	344	81	951	1 198	539	213	753	121	203	742	705	225	167
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	31,9%	28,4%	31,6%	24,3%	32,0%	33,7%	31,3%	21,2%	33,9%	31,4%	24,3%	35,0%	37,5%	29,9%	26,8%
30 lat i więcej	2011 r.	2 067	70	82	34	277	438	152	78	245	34	65	276	182	73	61
	2012 r.	2 457	79	124	45	317	462	198	87	308	40	71	328	240	74	84
	2013 r.	2 625	92	136	39	359	520	197	92	356	71	62	281	238	98	84
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	13,1%	14,9%	12,5%	11,7%	12,1%	14,6%	11,4%	9,2%	16,0%	18,4%	7,4%	13,3%	12,6%	13,0%	13,5%
bez stażu	2011 r.	994	56	50	50	146	201	60	117	42	18	84	62	31	33	44
	2012 r.	1 010	42	55	49	148	212	62	124	54	21	78	58	35	27	45
	2013 r.	1 051	53	56	51	160	200	65	124	56	23	89	64	35	32	43
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	5,2%	8,6%	5,2%	15,3%	5,4%	5,6%	3,8%	12,4%	2,5%	6,0%	10,7%	3,0%	1,9%	4,2%	6,9%

TABLICA 15. CZAS OCZEKIWANIA NA PRACĘ BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW
stan na koniec roku

Czas pozostawiania bez pracy w miesiącach		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiaty											Saszo- wski	Włosz- czowski
			Buski	Jedrze- jowski	Kazimierski	Kielecki	Miasto Kielce	Konecki	Opato- wski	Ostro- wiecki	Pińczo- wski	Sando- mierski	Skarżyski	Staracho- wicki	
RAZEM	2011 r.	16 739	503	901	297	2 252	2 930	1 560	871	1 821	272	732	1 863	1 594	529
	2012 r.	17 886	545	921	311	2 472	3 257	1 538	946	1 966	316	749	1 998	1 723	571
	2013 r.	20 104	617	1 087	333	2 967	3 553	1 725	1 003	2 222	385	834	2 121	1 881	623
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
do 1 miesiąca	2011 r.	1 277	47	38	14	197	217	124	42	149	21	34	142	142	35
	2012 r.	1 523	47	63	18	278	233	172	74	168	24	40	153	120	47
	2013 r.	1 428	62	68	21	225	206	151	73	171	21	36	146	120	61
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	7,1%	10,0%	6,2%	6,3%	7,6%	5,8%	8,7%	7,3%	7,7%	5,4%	4,3%	6,9%	6,4%	9,8%
1 - 3	2011 r.	2 379	89	89	31	349	373	224	82	302	38	96	279	252	75
	2012 r.	2 518	77	109	35	438	364	203	89	285	47	101	312	232	103
	2013 r.	2 543	92	100	26	486	378	251	73	362	44	91	265	180	70
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	12,7%	14,9%	9,2%	7,8%	16,4%	10,6%	14,5%	7,3%	16,3%	11,4%	10,9%	12,5%	9,5%	11,2%
3 - 6	2011 r.	2 287	58	109	37	346	490	184	72	267	32	77	255	197	70
	2012 r.	2 358	86	105	27	332	488	226	80	276	32	60	282	218	57
	2013 r.	2 977	109	141	30	477	518	303	98	355	48	116	323	259	79
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	14,8%	17,7%	13,0%	9,0%	16,1%	14,6%	17,6%	9,8%	16,0%	12,5%	13,9%	15,2%	13,8%	12,7%

TABLICA 15. CZAS OCZEKIWANIA NA PRACĘ BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW
stan na koniec roku

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiaty													
			Buski	Jędrze- jowski	Kazimierski	Kielecki	Miasto Kielce	Konecki	Opato- wski	Ostro- wiecki	Pińczo- wski	Sando- mierski	Skarżyski	Staracho- wicki	Staszow- ski	Włosz- czowski
6 - 12	2011 r.	3 494	87	172	61	568	623	371	126	316	42	140	379	334	168	107
	2012 r.	3 346	109	138	53	555	663	274	87	383	56	123	366	339	87	113
	2013 r.	3 769	88	214	48	632	674	360	117	442	68	127	378	325	181	115
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	18,7%	14,3%	19,7%	14,4%	21,3%	19,0%	20,9%	11,7%	19,9%	17,7%	15,2%	17,8%	17,3%	24,0%	18,5%
12 - 24	2011 r.	3 353	115	166	48	476	564	369	161	341	46	166	400	280	109	112
	2012 r.	3 658	93	172	70	494	738	345	166	385	58	157	408	373	106	93
	2013 r.	3 874	99	191	71	629	744	286	145	378	72	164	427	408	143	117
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	19,3%	16,0%	17,6%	21,3%	21,2%	20,9%	16,6%	14,4%	17,0%	18,7%	19,7%	20,1%	21,7%	19,0%	18,8%
powyżej 24 miesięcy	2011 r.	3 949	107	327	106	316	663	288	388	446	93	219	408	389	69	130
	2012 r.	4 483	133	334	108	375	771	318	450	469	99	268	477	441	82	158
	2013 r.	5 513	167	373	137	518	1 033	374	497	514	132	300	582	589	116	181
	Udział % w bezrobotnych powyżej 50 r.ż.	27,4%	27,1%	34,3%	41,2%	17,4%	29,1%	21,7%	49,5%	23,1%	34,3%	36,0%	27,5%	31,3%	15,4%	29,0%

**TABLICA 16. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA WEDŁUG
WYKSZTAŁCENIA, STAŻU PRACY ORAZ CZASU POZOSTAWANIA
BEZ PRACY W PODZIALE NA PŁEĆ**

stan na 31.12.2013 roku

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia ogółem	% udział	w tym:			
				bezrobotne kobiety		bezrobotni mężczyźni	
				w liczbach	% udział	w liczbach	% udział
Wykształcenie	wyższe	760	3,8%	338	4,5%	422	3,4%
	policealne i średnie zawodowe	4 122	20,5%	2 089	27,5%	2 033	16,3%
	średnie ogólnokształcące	1 020	5,1%	751	9,9%	269	2,1%
	zasadnicze zawodowe	7 501	37,3%	2 204	29,0%	5 297	42,3%
	gimnazjalne i poniżej	6 701	33,3%	2 212	29,1%	4 489	35,9%
Staż pracy	do 1 roku	1 251	6,2%	450	6,0%	801	6,4%
	1 - 5	1 557	7,8%	525	6,9%	1 032	8,2%
	5 - 10	1 951	9,7%	806	10,6%	1 145	9,2%
	10 - 20	5 252	26,1%	2 486	32,7%	2 766	22,1%
	20 - 30	6 417	31,9%	2 241	29,5%	4 176	33,4%
	30 lat i więcej	2 625	13,1%	693	9,1%	1 932	15,4%
	bez stażu	1 051	5,2%	393	5,2%	658	5,3%
czas pozostawania bez pracy w miesiącach	do 1	1 428	7,1%	455	6,0%	973	7,8%
	1 - 3	2 543	12,7%	974	12,8%	1 569	12,5%
	3 - 6	2 977	14,8%	1 288	17,0%	1 689	13,5%
	6 - 12	3 769	18,7%	1 368	18,0%	2 401	19,2%
	12 - 24	3 874	19,3%	1 321	17,4%	2 553	20,4%
	pow. 24	5 513	27,4%	2 188	28,8%	3 325	26,6%
Ogółem		20 104	100,0%	7 594	100,0%	12 510	100,0%

TABLICA 17. PODJĘCIA PRACY PRZEZ OSOBY BEZROBOTNE POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA W 2013 ROKU WEDŁUG POWIATÓW

Lp.	Powiaty	Podjęcia pracy ogółem	Udział % do ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia	z tego:				
				Praca niesubsydiowana	udział %	w tym:	Praca subsydiowana	udział %
						prace sezonowe		
0	1	2	3	4	5	6	7	
1	Buski	201	38,1%	181	90,0%	25	20	10,0%
2	Jędrzejowski	351	47,8%	258	73,5%	0	93	26,5%
3	Kazimierski	59	29,8%	44	74,6%	0	15	25,4%
4	Kielecki	1 013	39,3%	783	77,3%	0	230	22,7%
5	m. Kielce	956	36,6%	906	94,8%	2	50	5,2%
6	Konecki	888	48,7%	551	62,0%	0	337	38,0%
7	Opatowski	168	29,1%	132	78,6%	0	36	21,4%
8	Ostrowiecki	790	39,0%	544	68,9%	0	246	31,1%
9	Pińczowski	93	38,6%	64	68,8%	0	29	31,2%
10	Sandomierski	197	35,0%	154	78,2%	0	43	21,8%
11	Skarżyski	715	38,2%	580	81,1%	8	135	18,9%
12	Starachowicki	694	49,4%	603	86,9%	50	91	13,1%
13	Staszowski	296	42,6%	231	78,0%	17	65	22,0%
14	Włoszczowski	215	41,2%	163	75,8%	0	52	24,2%
WOJEWÓDZTWO		6 636	40,5%	5 194	78,3%	102	1 442	21,7%

TABLICA 18. BEZROBOTNI POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA UCZESTNICZĄCY W AKTYWNYCH PROGRAMACH RYNKU PRACY W 2013 ROKU WEDŁUG POWIATÓW

Lp.	POWIATY	Aktywne formy ogółem	Osoby, które podjęły pracę:						Osoby, które rozpoczęły:			
			prace interwencyjne	roboty publiczne	podjęcia działalności gospodarczej	w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	inne	szkolenie	staż	pracę społecznie użyteczną		
0		1	2	3	4	5	6	7	8	10		
1	Buski	78	14	0	2	4	0	22	15	21		
2	Jędrzejowski	133	53	32	5	2	1	15	25	0		
3	Kazimierski	42	2	10	2	1	0	3	24	0		
4	Kielecki	503	56	131	28	14	1	38	145	90		
5	m. Kielce	333	4	0	29	17	0	112	100	71		
6	Konecki	445	98	213	14	12	0	13	95	0		
7	Opatowski	129	27	0	4	5	0	3	90	0		
8	Ostrowiecki	410	106	74	17	26	23	20	84	60		
9	Pińczowski	39	14	11	3	1	0	1	9	0		
10	Sandomierski	80	18	15	8	1	1	9	28	0		
11	Skarżyski	324	49	25	36	25	2	17	91	79		
12	Starachowicki	155	40	0	22	21	8	10	32	22		
13	Staszowski	99	53	0	1	8	3	14	20	0		
14	Włoszczowski	123	5	36	3	8	0	1	29	41		
WOJEWÓDZTWO		2 893	539	547	174	145	39	278	787	384		

**TABLICA 19. EFEKTYWNOŚĆ ZATRUDNIENIOWA PROGRAMÓW RYNKU PRACY
REALIZOWANYCH W GRUPIE BEZROBOTNYCH POWYŻEJ 50 ROKU ŻYCIA W LATACH 2011 - 2013**

Rok	Szkolenia	Prace interwencyjne	Roboty publiczne	Prace społeczne użyteczne	Staż pracy	Środki na podjęcie działalności gospodarczej	Doposażenie i wyposażenie stanowiska pracy
0	1	2	3	4	5	6	7
2011	43,1%	67,9%	46,3%	23,7%	42,3%	100,0%	100,0%
2012	23,1%	80,0%	42,9%	38,5%	59,8%	100,0%	100,0%
2013	38,4%	73,0%	58,1%	7,8%	55,6%	100,0%	100,0%

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W KIELCACH
ul. Witosa 86, 25-561 Kielce
e-mail: wup@wup.kielce.pl

KOMÓRKA ORGANIZACYJNA	TELEFON
SEKRETARIAT	41 36-41-600, fax 41 36-41-666
CENTRUM INFORMACJI I PLANOWANIA KARIERY ZAWODOWEJ	41 36 41 638
<i>Zespół ds. Informacji i Planowania Kariery Zawodowej - doradcy zawodowi</i>	<i>41 36 41 610</i>
<i>Zespół ds. Obsługi Instytucji Rynku Pracy i Usług EURES - doradca i asystent EURES - sprawy dot. Rejestru Instytucji Szkoleniowych i Rejestru Agencji Zatrudnienia</i>	<i>41 36 41 611</i>
WYDZIAŁ BADAŃ I ANALIZ RYNKU PRACY	41 36 41 612
<i>Zespół ds. Statystyki i Analiz</i>	<i>41 36 41 613</i>
<i>Obserwatorium Rynku Pracy</i>	<i>41 36 41 612 41 36 41 614</i>
WYDZIAŁ KOORDYNACJI SYSTEMÓW ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO	41 36 41 609
<i>Sprawy dot. ustalenia prawa do zasiłku dla bezrobotnych po powrocie z zagranicy</i>	<i>41 36 41 609</i>
WYDZIAŁ POLITYKI RYNKU PRACY	41 36 41 621 41 36 41 620
<i>Oddział ds. Polityki Rynku Pracy i Pomocy Technicznej EFS</i>	<i>41 36 41 623</i>
<i>Oddział ds. Finansowej Obsługi i Monitorowania Projektów EFS</i>	<i>41 36 41 629</i>
<i>Oddział ds. Kontroli Projektów EFS</i>	<i>41 36 41 620</i>
<i>Zespół ds. Komunikacji, Promocji Urzędu i Współpracy z Partnerami Rynku Pracy</i>	<i>41 36 41 641 41 36 41 622</i>
WYDZIAŁ FUNDUSZU GWARANTOWANYCH ŚWIADCZEŃ PRACOWNICZYCH	41 36 41 647
<i>Zespół ds. Wypłat Świadczeń i Monitorowania Udzielonej Pomocy Publicznej</i>	<i>41 36 41 648</i>
<i>Zespół ds. Dochodzenia Zwrotu Należności</i>	<i>41 36 41 647</i>